

۲۴۹	برآید بگرد و فقیران مدام	۲۴۹	بگوشد خلاص اسیران مدام
۲۵۰	چرا دصاف قاضی شنیدم بخت	۲۵۰	قرار از دل من بروں بردخت
۲۵۱	بماندم درین آرزو یک نفس	۲۵۱	که یابم بیابوس او دست رس
۲۵۲	مرا بخت دستے گرفت آنکے	۲۵۲	نموده برای او نشن یک سر ہے
۲۵۳	برفتم برای او نشن اسید دار	۲۵۳	نه دریاں برای او نشن نے پرده دار
۲۵۴	دروں تر شدم دیدمش بخطر	۲۵۴	دو مکرماں اینچنین حق بتر
۲۵۵	مرا دید چون قاضی نیک نام	۲۵۵	قدم زدو بتعظیم من چند گام
۲۵۶	بقید پناشت مرا ببنده کرد	۲۵۶	چه گویم مرا تاج شرمندہ کرد
۲۵۷	مرا دست بگرفت شد عذر خواه	۲۵۷	مقائے تعین کرد و در صدر گاہ
۲۵۸	لشستم چون رد برو یکدگر	۲۵۸	بدادیم از حال ماضی خبر
۲۵۹	بمقرر بود تا زده شد جان من	۲۵۹	ہوای خوشے یافت نیسان من
۲۶۰	چنان خوش جو یعنی کہ طعم بخت	۲۶۰	جو در یافت گفتم کنوں وقت بست
۲۶۱	بیا آنچه داری از گنج ہنر	۲۶۱	بیا گنج واری ز ابر گہر
۲۶۲	بصد عیش در مش آن دو فنوں	۲۶۲	ز گفتار خود شعر خواندم فنوں
۲۶۳	در دیش جو خوش ایتم فال خوش	۲۶۳	بگفتم بردقعہ حال خویش
۲۶۴	بگفتا چنین بلیے خوش نوا	۲۶۴	بگزار از فردوس باشد نوا
۲۶۵	چنین مرغ صفت است دین لہا	۲۶۵	چنین طوطی جس ہندوستان
۲۶۶	منزلے چنین بلیے لالہ زار	۲۶۶	نباشد مگر محلے شہر پار
۲۶۷	مرا برو آنکے بدر گاہ پشاہ	۲۶۷	رسانید تیرو شبے را بگاہ
۲۶۸	ازیں کارش ایزد جزا کی داد	۲۶۸	دل شاہ از مہر خسیر باد

توحید ثانی مشتمل بذکر سلاطین ماضیہ
کہ در کتاب سیرہ مذکورند بر سبیل ایجاز

۲۶۹ خداوند کشوردہ تاج بخش کرد دست اختر خسرواں در دوش

۵۱۵	نبودست چون قوت دین شان	فزون بود هر روز شایگان
۵۱۶	ز پشت فریدوں دو فرزند زاد	جہاں طرفہ گیتی درایشان نہلا
۵۱۷	کہ غریبت گردوں لگیں داویشان	ہنوز است آن کین درادلاویشان

ذکر ظہور نبوت خاتم النبیین محمد بنی صلی اللہ علیہ وسلم و علی آلہ وصحبہ رضوان اللہ علیہم اجمعین

۵۱۸	چونوبت باقبال احمد سید	سررایت دین بفرقد رسید
۵۱۹	یکے مرو پیدا شد از کشورے	جہاں جملہ بگرفتے بے شک
۵۲۰	سیاہ ملک داغش شد تمام	رسیدہ زبان موحّد بکام
۵۲۱	بزو سگتہ دین بہر درست	رخ دہرا از ظلمت کفر شست
۵۲۲	علہا شش از صدق عالم گرفت	رہ راست بگرفت محکم گرفت
۵۲۳	اگر شد جہانے بداندیشش او	یکے حتبہ کم نامد از کیشش او
۵۲۴	اگرچہ تماند جہان بر قرار	بود در جہان شرع او پایہ ار
۵۲۵	پس بزومی ابو بکر وانگہ عمر	پس آنگاہ عثمان و آن شیرین
۵۲۶	و دودا انھیان نگذاشتند	جہاں شرع احمد یادداشتند
۵۲۷	وزان پس گیتی بے قمنزاد	بے سرخاک از تغلب فتاد
۵۲۸	جہان فریبندہ کرد آنکس کرد	زہر دودمانے بر آورد کرد
۵۲۹	چہ شاہاں کہ آماج تیرش خدند	بے تنگ چشماں اسیرش شدند
۵۳۰	بر آنکس شاید عتاب جہاں	کہ فارغ بود از حساب جہان
۵۳۱	چو در راو این دامگاہ سراں	بشد خاک سر باجو تاج آوران
۵۳۲	بقول نبی داشت آنکہ جہان	خلانے مقرر بہ عتاب سیاں

۵۳۳ چودری خلافت چہ ہاروں رسید
۵۳۲ از اولاد ہاروں چہ ہاروں گذشت
جہاں باز بر رسم قانون رسید
بیسے مرد سنی پدیدار گذشت

ذکر تعجب کاں در ملکِ عجم و التجا پدار الخلافہ و ذکر سلطان

محمود ابن سبکتگین انارالشر بر ہاہم برسیل اختصار

۵۳۵	بدوران جہاسیاں گرچہ باز	بگردند ترکان یکے ترک تاز
۵۳۶	ہم آخوشنیدم پس از چند گاہ	با سلام بستند ہر یک پناہ
۵۳۷	سرا ز آلِ عباس کم تانفتند	زوار الخلافہ ششے یافتند
۵۳۸	سعادت پوشہ یار و دولت رفیق	شد از کین ترکان مخالف ولین
۵۳۹	ز ترکان شہانے کہ برخاستند	بدا و دہش عالم آرا ستند
۵۴۰	یکے خسرو از آل ترکان بزاد	کہ حق ملکست دین و دنیا شش او
۵۴۱	یکے چہار ترکیش در زیر تاج	پلا سے نہاں کر وہ زیر دواج
۵۴۲	بطاہر بہرہ سبیل او با یاز	بباطن سیراز عشق محباز
۵۴۳	اگر پیش از دہر کس از خسرواں	سپاہے سوئی ہند کردی روداں
۵۴۴	ازیں کشور خوش کس از ترک تاز	گنٹے سوئے کشور خوش باز
۵۴۵	یکے صلح کردی بہ چین و بمال	یکے خواستے دخر سے با جمال
۵۴۶	کسے دل نہ بے دریں مرغزا	نہ کس بر کشادہ دز کے پانحصار
۵۴۷	بگندے کے معبد سو منات	تراندے کس از خون ہند و فرات
۵۴۸	گنٹے دریں کشور آرام گیر	نماندی دریں گلشن دلپذیر
۵۴۹	نگندے سے بیخ ہند و زبن	نہ بنیاد تجا نہسا کہہن
۵۵۰	ولے بندگانش جہاں تا تختند	کہ بنیاد ہند و ہر اندختند
۵۵۱	جہاں تا بود اندریں بوم و بر	نہ اقبال محمود با سشد اثر
۵۵۲	من تو کہ اے مرد فرخندہ راعی	دریں کشور امروز گیریم جامی

۵۹۳	بہندوستان ملک ثابت کرماند	پوشکی دریں ملک تاجم کہ ماند
۵۹۴	کشش اننگال پر آمد عدل	بلیتی کہ نگذاشت دامنے ز بدل
۵۹۵	کہ در مجلس عمر سر مست بود	کہ در دور خود ہوشیار می نمود
۵۹۶	بغلقت گرا تیغ زور روزگار	گر آختہ بگرفت بے کار زار
۵۹۷	وہد گر مر فرصت ایام دویں	وہم یک یک از کنج خاطر دویں
۵۹۸	الا سے خود مند افسانہ جوئی	دے گوش کن حال انساہ گوئی
۵۹۹	مراہست در سر خیالے عجب	چہ صبح و چہ شام و چہ روز و چہ شب
۶۰۰	کہ یکبار در گوشیں کار آگہاں	فر و خاتم افسانہاے شہاں
۶۰۱	دے سر گراں از شمار عجم	نیاید بروں زان گرانہ عجم
۶۰۲	بیاسا قیادوری از سر عجم آد	کزاں دور دور افتد از سر عجم
۶۰۳	بدہ تا شمار از طرف بشکنم	یکے سنگ پر شیشہ عجم زخم

آغاز فتوح السلاطین از ولاد سلطان محمود غزنوی

ابن سبکتگین فازی اتار اللہ بر ہانہم

۶۰۴	در افسانہ آیم بفرزندگی	دہم مردگانا سرا از زندگی
۶۰۵	گویم کہ اول در این مرز و بوم	کہ آمد بغیر وزی شاہ روم
۶۰۶	شنیدم ز پیران بیدار مغز	تبرکیب موزوں و تقریر لغز
۶۰۷	کہ تاریخ ہجرت بوقت سعید	چو برسہ صد و شصت یکت رسید
۶۰۸	ہاں شاہ غزنوین کہ محمود را	پدر آمدے بیشک و بے خطا
۶۰۹	نشے بد ز ترکان مالک ز قاب	کہ نامش دریں وزن ناپ صواب
۶۱۰	کہ بد خاتم ملک را اد نکیس	کہ نامش گویند اسبکتگین
۶۱۱	نشے شاہ بر تخت گوہر نگار	بخواب اندرون بود و شہر یار

۶۱۲	گر دید خواب آن ہوشمند	کہ از صحن قمرش درخت بلند
۶۱۳	یکایک بر آورد سر تا گہاں	بیا سود در سایہ او جہاں
۶۱۴	سراسر باغ جہاں سایہ کرد	ز بازار گیتی فروختاںد کرد
۶۱۵	جہاں شب ز آبتیان حرم	کہ بود در حکم شاہ مجسم
۶۱۶	یکے زاد اندر دل شب پسر	کز و گشت روشن جہاں سرسبز
۶۱۷	دراں شب مشدہ اجملع سود	شنیدم کہ شب روز عاشور بود
۶۱۸	چو شد روز آن شاہ فرماں روا	طلب کردا کسب تعبیرا
۶۱۹	جہاں خواب و دوش بدیشان گفت	وز ایشان کی حوت از آن کم نہفت
۶۲۰	یکے بخروم از آن گرد و سود	کہ داتا ترا از اہل تعبیر بود
۶۲۱	زباں ورد عاشق شہنشاہ شاد	بگفتا کہ شہ تا ابد شاہ باد
۶۲۲	تو محی خواب خوش دید شاہ جہاں	دیلمے چنین است تعبیر آن
۶۲۳	کہ شہزادہ گوش و دوش زاد	در عیش بر اہل گیتی کشاد
۶۲۴	جہاں را بگیرد خوب اختر می	نشانہ شود در جہاں پروری
۶۲۵	بدست آورد ہفت اقلیم را	کند تازہ گلزار اقلیم را
۶۲۶	بختیں کند قصد اقلیم ہند	سپاہش رواں بگذرد زاب ہند
۶۲۷	ز خونہائی کفار راند فرات	کند پست چمنانہ سوسنات
۶۲۸	از آن پس کشد تیغ تہر از نیام	اقلیم دیگر بگیرد تمام
۶۲۹	بدین خواب زاد نگوئے دوش زاد	شہنشاہ آفاق را مژدہ باد
۶۳۰	چو تعبیر شنید شاد گشت	فروغ فراغش ز فرقہ گذشت
۶۳۱	دراں پس بدای پور و شیعہ زاد	جہاں شاہ عزیز نہیں و ترکی نژاد
۶۳۲	خوب اختر می کرد محمود نام	لقب خواند او را پس آنکہ نظام

نوٹ کی تشریح کے لئے ضمیمہ ملاحظہ ہو۔

۶۳۳	ابوالقاسم شمس کرد کنیت خدیو	سید ام فرمود پس شاہ نیو
۶۳۴	کہ باجید شہزادہ را پروردند	پہ تیمار دار پیش ز صحت برند
۶۳۵	چو بگذشت از سال او بست چہا	زہر فن بیار استیش کردگار
۶۳۶	بہر جا کہ مشکل از و گشت حل	خطابش پدہ کرد سیت الدول
۶۳۷	فرستادش اندر خراسان	بفرماں روانی درال روزگار

وفات یافتن سکتگین و جلوس محمود شاہ غزنوی امارت مرقد ہما و تاختن در ملک ہندوستان

۶۳۸	چو برسد صد افزود شتا و ہفت	مہ چند دیگر زیادت بر رفت
۶۳۹	ہماں شاہ غزنویں ز عالم گذشت	بغزین شہنشاہ محمود گشت
۶۴۰	رقیبان در گاہ برخاستند	یکے بار گاہے بیار استند
۶۴۱	دراں بار کہ تخت زریں زدند	سرا پر دہ زراں سوی پرویں زدند
۶۴۲	پوشید محمود تاج و دواج	و ذراں پس بر آمد ہماں تخت عراج
۶۴۳	کز بست پیشش بہر جا سرے	ہوا خواہ او گشت ہر داورے
۶۴۴	نقشاں گرفتند بانگے بلند	حسود اندراں بار جانشین سپند
۶۴۵	تخلیش چو بہر جہاں پرورے	فرستاد در عالم شش درے
۶۴۶	ہمہ رسم دین پروری ساز کرد	در کمرست بر جہاں باز کرد

نوٹ کی تشریح کے لئے ضمیمہ ملاحظہ ہو۔

۶۴۶	سننیدم ہمالیہ آل شیر مرد	سوئی ہند آہنگ کفار کرد
۶۴۸	یکایک در آمد ہندوستان	شدش کار پر کامیہ دوستان
۶۴۹	بیک محلہ افواج ہندو شکست	فتادش ہماں رانی جیال پوتا
۶۵۰	مراد اور اقصائی غزینہ پرو	بد لالی بازار پروہ سپرو
۶۵۱	سننیدم بفرمان فرما نروا	ہشتادو دینار جیال را
۶۵۲	مقیمان بازار لغز و تختند	پہنایش سجا زن در اندو تختند
۶۵۳	نرسہ صد فزول شدو ہشتادو ہفت	شہنشاہ در کشور بلخ رفت
۶۵۴	چو فتادش آل شہر کشور بیت	دران تختگہ یک دو سا نشست
۶۵۵	سراسر بانسید ملک ہرات	وزاں پس سپہ راند در گوجرات

قصہ استخراج حکمائی ہندوستان و رفتن رسولان ہند در غزینہ با جزیرہ بر نحو سبکتگین شہنشاہ و بستن

۶۵۶	حکایت سننیدم بنقلے صحیح	ازاں را دیان امین و فصیح
۶۵۷	کہ در دور ماضی یہ ہندوستان	کشاوند دفتر ہمہ موبدان
۶۵۸	بسے غرض کردن چوں در شمار	چنین آمد از غرض شان لشکار
۶۵۹	کہ نحو نامے بفرزین بنزاد	چہا نرا بداد و دہشش مزدوداد
۶۶۰	وہیں وقت آن طفل وہ سالہ	کہ نورش ز اقصائی عالم گذشت
۶۶۱	چنین است در ظالم سعداو	کہ شایہ چو او کم بود سعداو
۶۶۲	سپاہی کشد سوئی ہندوستان	در آید بہ گلگشت این بوستان
۶۶۳	بگیرد ہمہ کشور گوجرات	کند پست بتختانہ سومات

و لیے چنیں اندر ایں روزگار	گر قندجوں موبدیں ناناں شمار	۶۶۴
بگفتند ایں قصہ بر سر آغوش	بر قندج بر کشور آرا کی خویش	۶۶۵
از ایں موبد ایں حکایت شنو	چو بیپال کو رائے آں عہد بود	۶۶۶
برایشان ہمیں قصہ راپا خواند	دزیران خود را بجلوت نشانند	۶۶۷
دریں کار بار آرا کے زند	دزیراں جوڑیں حال اگر شدند	۶۶۸
برو سندا باد از تو ایں بوستان	بگفتند کاو رائے ہندوستان	۶۶۹
کہ در پنگلی کم شہود کرہ رام	دہن کردہ باید پادند خسام	۶۷۰
دریں سہ بدہ سالگی سر بہاد	شنیدیم کاں طفل ترکی تراؤ	۶۷۱
رسولان فرستد براں خود سال	اگر رائے پانا بے گنج و مال	۶۷۲
کہ در ہند چون کتا زواں نام جو	کے عہد نامہ بخواہد ازو	۶۷۳
بگیرد صنم خانہ سومناست	شو و ضبط او کشور گوجرات	۶۷۴
وہ ہند داں را بہت ہند باز	کند شرط کو بعد آں ترک تاز	۶۷۵
و گرنے فرستد ہمال ما	بدریں شرط پذیرد ایں جزیرا	۶۷۶
ہمیں رائے را از دل جہاں گزید	چو بیپال رائے دزیراں شنید	۶۷۷
براں شاہ فرخندہ و خود سال	رسولان فرستاد و بسیار مال	۶۷۸
سہاں روز شہزادہ راپا فتنہ	رسولان یغزین چو شتا فتنہ	۶۷۹
ہی کرد باز ہی ابا گو دو کاں	بدیدند کاں کو دک کا مراں	۶۸۰
نہاؤند پیشش سرور بر زمین	بر قندج پیشش بصد خوری	۶۸۱
بگفتند کاے خسرو نیک نام	کشیدند پیشش ہدایا تمام	۶۸۲
بغزو سے از بوستان می رسم	بغزین زمیند و ستاں می رسم	۶۸۳
بر ایوانت اسی خسرو کامراں	فرستاد ما شاہ ہند و ستاں	۶۸۴
ہدایا سے سن از کرم نہ پذیر	چنیں گفت کاو شاہ روشن ضمیر	۶۸۵
زنی مہر بے سکہ خسرو ہی	بشرطے کہ چون شاہ غزین شو ہی	۶۸۶

بدست تو افتد بت سونات	بتازی ہر کشور گجرات	۶۸۷
ہماں سنگ پارہ سپاری با	زر و پیل و گوہر ستامی ترا	۶۸۸
پذیرفت مال آں شیر تیز پوش	چو محمود این قصہ را کرد گوش	۶۸۹
ہماں شرط کو راست خاطر بند	بگفتا پذیر فتم از راستے ہند	۶۹۰
بگشتند در کشور خود و رواں	وزاں پس رسولان ہند و ستاں	۶۹۱
بجائے بدر شاہ محمود گشت	چو زیں ماجرا چند گاہ گذشت	۶۹۲
باقطاع گجرات سر کشید	سوئی کشور ہند کشید	۶۹۳
کہ بر کندہ بتخانہاں کھن	شنیدم در افسانہاں کھن	۶۹۴
جہاں ماند ازاں گنجاہاں شکفت	ز بتخانہاں بس عینت گرفت	۶۹۵
کہ سعید بدشس ملک ہند و ستاں	بدستش قتاواں بت ہند و ستاں	۶۹۶
بر قندہ بر شاہ جنر یہ پذیر	ہماں کہتہ ز تار بندان پیر	۶۹۷
زری بیکراں گوہر بے شمار	بیرونہ بر خسرو کا رنگار	۶۹۸
کہ خسرو بغزینیں درانی سر نہاد	ہماں شرط شدہ را بد اوند یاد	۶۹۹
بغیر رضا، پیچ پا سخ ندید	شہ از شرط گشتن چو فرخ ندید	۷۰۰
کنوں گشتن از شرط بنو و دست	بگفتا چو کردیم شرطے تختست	۷۰۱
برید از من آں سنگ را بوزند	چو خورشید فروا بر آید بلند	۷۰۲
با و طان خود جملہ گشتند باز	پس از پیش شہ با ہزاراں نیاز	۷۰۳
کہ کارشس عجب شد و در کار گاہ	وزاں پس در اندیشہ اقتاد شاہ	۷۰۴
کہ گرت وہم شاں شوم بت فروشاں	ہل گشت آں خسرو تیز پوش	۷۰۵
بر آزد سر باز بالین خاک	بفرود کہ مستان جام ہلاک	۷۰۶

نوٹ کی تشریح کے لئے ضمیر ملاحظہ ہو

زبت ساختن آذربیت تراش	من ازبت فروشی شوم علم و فاش	۶۰۶
بخوانند محمود بد عہد نام	وگر عہد ہم آں بت مرا خاص و عام	۶۰۸
کہ نغول از عقب دلام ویش چاہ	قدم چون تو اں ز دوریں طرفہ راہ	۶۰۹
یکے را بخوش زود چو کار آگہاں	پس از فکر بسیار شاہ و جہاں	۶۱۰
بر آورد سر معبد ہندواں	دگر روز کردا من آسماں	۶۱۱
بسوزند و سازند از اں چونہ زود	بفرمودشہ سومات ہنود	۶۱۲
در آیند ایدر بہنگام بار	چو آں بت پرستان ز نادر دار	۶۱۳
ہماں چونہ بابرگ شاہ در دہند	بر آں قوم تبنول یکسر دہند	۶۱۴
شور راست آں عہد دیرینہ ما	ہماں تا شود و عدۃ مادنا	۶۱۵
چپ و راست او بگفت دولت ستا	بگفت ایں و بر تخت ز بار داد	۶۱۶
بگردند یا بوس شاہ چہاں	رسیدند بر وعدہ آں ہندواں	۶۱۷
بگفتند کاسے شاہ والا تبار	پس از پوشش و مدحت شہریار	۶۱۸
سازند سنگے بشتے ہنود	بفرمایں گاں بت بیارند زود	۶۱۹
کہ شاہ نکو نامی و راست کیش	بکن تازہ آں عہد دیرین خویش	۶۲۰
بگفتا کہ لے قوم گم کردہ راہ	چو بشتند ایں قصہ خندید شاہ	۶۲۱
بسے بہر آں بت شغب می کنید	بتے را کہ از من طلب می کنید	۶۲۲
کنون بگذرید از تناسے خام	بخوردید بابرگ آں بت تمام	۶۲۳
شکم را پرستید جائے صنم	ازیں پس شمار است معبد شکم	۶۲۴
برفتند از پیش شاہ چہاں	چو نویسند گشتند آں گمراہاں	۶۲۵
دریدند بعضے ز غنمے شکم	نشستند و رہا تم آں صنم	۶۲۶
یکے سو بد سے حیلہ کرد ساز	چو زیں قصہ بگذشت عہد دراز	۶۲۷

حیلہ انگلیختن موید ہندو کی برا منات

شندیم کہ از شہر آمارج وار	۷۲۸
نگر وہ ازین حال کس را خبر	۷۲۹
بیاد و گو سالہ خورد سال	۷۳۰
چاہتا کہ سنگے فرو بردہ بود	۷۳۱
در انجا فلندے جو چندی سیر	۷۳۲
چنان عادے تے گشت گو سالہ را	۷۳۳
بجائی کہ آں سنگ بودت نہاں	۷۳۴
رسید بد بنا شہر آں بت پرست	۷۳۵
چرا ایندی آں جو دریاں حال گاہ	۷۳۶
چو زیں ماجرا چند گاہے گذشت	۷۳۷
پر رسید ہمسایہ کیں خندہ چیت	۷۳۸
باتم نشستہ ہمہ گوجرات	۷۳۹
برہمن جو سر کوب ہمسایہ دید	۷۴۰
گذشت آنکہ در کشور گوجرات	۷۴۱
بخواب اندر مگفت دوش آں منم	۷۴۲
تا ہست گو سالہ خانہ در	۷۴۳
تو ہم جمع کن بت پرستان تمام	۷۴۴
بہر جا کہ گو سالہ بودی زمین	۷۴۵
چو ہمسایہ آں قصہ را گوش کرد	۷۴۶
فرو برد یک سنگے آں نابکار	
نہفت آں حکایت ز جنس بشر	
ہمی پرکشش داد آں بد سنگال	
طلحے درو تعبہ کردہ بود	
وزاں جو ہی گرد گو سالہ سیر	
کہ ہر صبح از خانہ گردے رہا	
خود از خانہ گو سالہ رفتے وہاں	
جو سے در کرہ جو ب دست بست	
وزاں پس بگریوی سوئی خانہ راہ	
برہمن نیکی صبح در خندہ گشت	
خصوصاً بوقتے کہ باید گریست	
مشدہ محو آں معبد مانات	
بگفتا کہ غم رفت لاوی رسید	
بدے ماتم از فرقت آں منات	
کزیں پس مخور بیچ اند وہ دم	
رہا کن مراد را بوقت سحر	
بہر سو کہ ادھی رود می خرام	
منم زیر آں خاک عورت گزیں	
عتاب خصومت فرا گوش کرد	

۶۴۶	گفتا کہ بشتاب ان خوش چہر	نہ سردریں کار تعجیل تر
۶۴۸	پس آنگاہ آن ہر دو ناپاک کیش	برخند سو تو بزرگانِ خویش
۶۴۹	گفتند این قصہ در آن بخت	یکی شد ہر کسار ہن
۶۵۰	کشادند گو سالہ چون شد و داں	پیش بر گرفتند آن گمراہاں
۶۵۱	ہمی رفت گو سالہ در حال گاہ	گروہے بد بنالہ گم کردہ راہ
۶۵۲	چو گو سالہ بابت پرستال رسید	بجاستے کہ ہر روز جو می چرید
۶۵۳	زمین را بوسید از بہر جو	دو دیدند آن زمرہ یا وہ رو
۶۵۳	ہما سجاڑ میں یک دو گو گرفتند	یکے سنگ زان کا فتن یافتند
۶۵۵	کشیدند آن سنگ را از سفاک	سہ بار از گلابش بشتند پاک
۶۵۶	پس آنگاہ از آن دشت کشیدند باز	بگردند ہر سو یکے بزم ساز
۶۵۷	ببستند آذین بہر چار سوی	بر آمدنوائے طرب کو بکوی
۶۵۸	چو شد شہر آراستہ سر بسر	پدیا گرفتند دیوار و در
۶۵۹	بہر خانہ شد شور و رگو جرات	منات اندراں روز شد سو منات
۶۶۰	مشنیدم چو محمود فرخندہ را می	بہند ہستال شد عزیمت گری
۶۶۱	بوست آمد اور ایت سو منات	ازاں پارہ سوخت و رگو جرات
۶۶۲	دگر بردور غزینیں آن بت تمام	وزاں پس گفت آن شہ نیکام
۶۶۳	کہ آن مسجد کفر را بشکند	ہاں سنگ را چار قسمت کنند
۶۶۴	پس آنگاہ یکے را برد از چہار	فرودیش در آنگاہ آن شہ پار
۶۶۵	دوم را برد آن گروہ سعود	پیش دو مسجد جمعہ زدود
۶۶۶	سیوم پارہ را در مدینہ برد	سجاک دید و غنہ اش بسپرد
۶۶۷	چہارم بر ایوان دار الحرم	سپارند مر خاک تیرہ حرم
۶۶۸	مشنیدم بنزدیک آن روزگار	زادرا نکلانہ پے شہ پار

بیادیکے خلعتِ خسرواں	۶۶۹
کڑاں پیشتر میں مدو برستے	۶۷۰
ہم اتو شنیدم چو شاہِ جہاں	۶۷۱
سپہ راند و ملکِ خراساں گرفت	۶۷۲
ہزاروں دور شکرش گشت پیل	۶۷۳
غلامان جنگی و خنجر گزاد	۶۷۴
زکشتی بچوں پے سخت بست	۶۷۵
عجم راہ پیروئے دیں ضبط کرد	۶۷۶
خراساں و خوارزم و ہندوستان	۶۷۷
جہاں جملہ گرفت آں شیر مرد	۶۷۸
دلِ شاہِ اناں فرود شد با تو اں	
ز فدا را الخلافہ بنود ست گئے	
مدویافت از فرعیاساں	
پہ پیروئی اقبال گہاں گرفت	
بچشمِ حسد جہاںش افگند نیل	
برو جمع آمد ہزار سے چار	
بے فوج ایران و توران شکست	
منظر نشد کس برو دور نبرد	
شد از عدل او تازہ چو بوستان	
ہم آخرازیں کو چنگہ کوچ کرد	

در خواستین پیغمبر محمد مصطفیٰ اصالیٰ علیہ وسلم

صورتِ محمود سبکدہ گین را و دریا فتنِ زمی

شیدم کہ چون خاتمِ انبیاء	۶۷۹
ز گیتی بر انداخت عزی ولات	۶۸۰
نشے با جہاں آفریں در ہفت	۶۸۱
کہ جملہ بتا ترا پیروئے دیں	۶۸۲
تماند از بتاں در جہاں جزینات	۶۸۳
دلہم بہر قلعش شوشش باند	۶۸۴
چو آن ذکر در فکر اسمد گذشت	۶۸۵
پیروئے اکرام و عون خدا	
تماندہ تے در جہاں جزینات	
مناجات بسیار کردو بگفت	
بر انداختم از بساط زمین	
کہ شد مسجد کشور گوجرات	
کہ یک معبد اہل آتشش باند	
ہماں بظہ ویشش نمودار گشت	

- ۶۸۶ در آمد شتابندہ روح الایں
۶۸۷ نیرمان حق گفت بر مصطفیٰ
۶۸۸ کہ بعد از تو شاہے ذاہل کرام
۶۸۹ پدید آید سے زبدۃ کائنات
۶۹۰ چو این وحی را جبرئیل امیں
۶۹۱ شنیدم کہ احمد مناجات کرد
۶۹۲ ہم امروز از قدرت خود خامی
۶۹۳ شنیدم ہماں لفظ محمود را
۶۹۴ دعا کرد پیغمبر اورا چو دید
۶۹۵ ہم آخر پس از مسجد اندیساں
۶۹۶ جہانگیر شد تاخت در گجرات
یر انداخت آن مسجد گجرات
- کہ بد پیگ در گاہ روح آفرین
ز بعد سلام و درود خدا
ہم از اتان تو محسوس نام
ہویش کند خانہ سوسنات
رسانید بر احو پاک دین
کہ یارب مراد تو آن شیر مرد
روانم ز نور بخش بر فرمای
نمودند مر سرور دنیا
کہ یارب جہانزا بدودہ کلید
شنیدم کہ محمود میوں خصال

قصہ عشق سلطان محمود با ایاز و سوال اہل حسد از سلطان محمود و جواب گفتن

۶۹۷ ہر آن سر کہ بنو سراں ساز عشق جوے ہم نیز دیار عشق

نوٹ کی تشریح کے لئے عنیمہ ملاحظہ ہو۔

و ازین دانه صیاد افتد بدام	بے خواجه از عشق گرد و غلام	۷۹۸
سختش هر که آمد درین دام اسیر	درین ره یکے شد فقیر و اسیر	۷۹۹
درین بزم صوفی کشد قرد و طاس	درین ملک پوشد شاهان پلاس	۸۰۰
بشرد او درین مرحله رو قتا و	طلا یک ازین رشته در چه فتاد	۸۰۱
نباشد ملک هر که زین چه بردست	نباشد بشر هر که زین ره بردست	۸۰۲
برونست از کاروان بشر	کسے کو درین راه نهیاد سر	۸۰۳
کشد خواجه چون ناکه بار غلام	درین کارواں میں کہ ہر صبح و شام	۸۰۴
کہ محمود عاشق پوشد بر ایاز	مشنیدم ز فسانہ گویان راز	۸۰۵
بعبسش در آمد پر اگن گدی	دل گشت اشا ہمیش بر بندگی	۸۰۶
غلامے بشه گشته فرمانروا	بہکشش شدہ دیگرے یاد شاہ	۸۰۷
دران بزم ہشتیار می نمود	شہنشاہ چو از زمرة صحو بود	۸۰۸
حقیقت کمر بستہ پیش ایاز	مجاز آسہے بود گردن فرانز	۸۰۹
برونق ازو گشتہ بازار ملک	بظاہر شب در دزد کار ملک	۸۱۰
ہمیشہ حریف حسبہ ایاز	بباطن ہی بود در بزم راز	۸۱۱
جزاں کا در در زگارش نبود	نہاں جزوم عشق کارش نبود	۸۱۲
ز حالات شہ عشق اظہار گشت	بریں گو نہ چون چند گاہی گزشت	۸۱۳ ۵۳۷
حسد کردید میان دو دوست	ز مادہ بر آنساں کہ آئین دوست	۸۱۴
درین ره ملک را ملامت رسد	شدہ حاسداں ہر طرف در حسد	۸۱۵
دگر گفت جادو کی نختہ است ایاز	یکے بود عشقش پروں از مجاز	۸۱۶
ملامت کن زمرہ مقبلاں	ہم آخر گرد ہے ازاں بیدلاں	۸۱۷
بگفتند کاسے شاہ گیتی پناہ	یکے روز رفتند در پیش شاہ	۸۱۸
مسلم ترا گشت ملک و لا	تو می بیشک از زمرة اولیاء	۸۱۹
یکے کشید بہر شہ کنیم آشکار	اگر زینہارے وہد شہر یار	۸۲۰
بگفتاں شاید درین در ز رنگ	چو بشنید آں شاہ فیروز جنگ	۸۲۱
کہ لے منفر زمرة عاقلان	دزاں پس بگفتند آں بیدلاں	۸۲۲

تو اس غلط راست گوچوں فتاد	۸۲۲	بہ بیگانہ چوں مسکینی عدل و داد	۸۲۲
کہ کم پر سی از حال اصحاب راز	۸۲۳	کہ داری چنان مرحمت بر ایاز	۸۲۳
کہ ہستند ثابت جو آزادگان	۸۲۵	خصوصاً کہ در حق مشہر ادگان	۸۲۵
ترا در دل اسے شاہ گردن فرزند	۸۲۶	در بیستم عشرے ز مہر ایاز	۸۲۶
ضرورت ازیں دہن بیرون تماماد	۸۲۷	چو این نکتہ در ذہن ماجا بداد	۸۲۷
دشمن زیں سوالی خطا شد ستوہ	۸۲۸	چو بشنید شہ اس سخن زان گروہ	۸۲۸
کہ در راز خوشتر حدیث ایاز	۸۲۹	پس آنگہ بدل گفت از کج راز	۸۲۹
کنایت مرین قوم گویم جواب	۸۳۰	ہماں بہ پرین شبیہ تا صواب	۸۳۰
کہ فردا گویم جواب شہما	۸۳۱	وزاں پس بفرمود شاہ و جہاں	۸۳۱
زرافشانندہ شاہ فلک بے رنگ	۸۳۲	دگر روز کز طاق فیروزہ رنگ	۸۳۲
چو خوشنید باکو کہ شد سواد	۸۳۳	زدار الجلاذ شہ نامدار	۸۳۳
بہر جا کہ صید از دشمن سنگ رفت	۸۳۴	شکار افگناں یکدافر سنگ رفت	۸۳۴
پیشیش یکے کاروانے فتاد	۸۳۵	شنیدم دے در کروہ استاد	۸۳۵
کہ بد پور خرو شہر راستیں	۸۳۶	بفرمود تا ابرہہ سیم گزیں	۸۳۶
بہر سدا کہ اس کارواں از کجاست	۸۳۷	براند سوئی کارواں خوش راست	۸۳۷
بر رفت دنگر داندراں کار دیر	۸۳۸	بفرمان شہ ابراہیم دلیر	۸۳۸
کہ اس کارواں از کجاست درواں	۸۳۹	بیسید پس از یکے کارواں	۸۳۹
کہ اس کارواں آندا ز ملک رنگ	۸۴۰	بگفتش ہماں سارواں بے رنگ	۸۴۰
عناں داد بر سمت شاہ کریم	۸۴۱	وزاں پس سبک بازگشت ابراہیم	۸۴۱
بگفتن انچہ بشنید از سارواں	۸۴۲	خبر داد شہ را از اں کارواں	۸۴۲
کہ در کارواں با بر دگر چوئے	۸۴۳	دگر بارہ گفتش شہ نامجوئے	۸۴۳
کجای رود با جوئے گراں	۸۴۴	بکن باز پر سی کہ اس کارواں	۸۴۴
کمر بستہ بر حکم شاہ کریم	۸۴۵	شنیدم دگر بارہ ہم ابراہیم	۸۴۵

۸۴۶	زیکہ کاروانے پرسید باز	کہ زیں کارواں شد کجا عزم ساز
۸۴۷	کجای رود زیں دیار گزیں	سفر دارواندر کدایں زیں
۸۴۸	پس آن کاروانے پیور خدیو	بگفتا کہ واریم عسکریم ہرچہ
۸۴۹	دگر بارہ شہزادہ بر شہر دوید	بگفت آنچه از کاروانے شنید
۸۵۰	بگفتش سیوم بار شاہ و جہاں	کہ بر سرس چہ خست درین کاروان
۸۵۱	سیوم بار شہزادہ راستیں	بفرمان صفت دایر روئے زیں
۸۵۲	سوئے کارواں رفت آمد تباب	بشاہ جہاں گفت یکسر جواب
۸۵۳	بار چہارم شہر راستیں	نظر کردہ سوئے ایاز گزیں
۸۵۴	ایاز گزیں ہم ازاں یک نظر	شد آگہ ز حکیم شہ نامور
۸۵۵	وزاں پس سوی کارواں شد روپا	پرسید از صاحب کارواں
۸۵۶	ز خلق و ز رخت و ز نفع و ز ضرر	چو آگاہ شد از ہمہ خیر و شر
۸۵۷	خبر داد بر شاہ عالم رواں	ز آغاز و انجام آن کارواں
۸۵۸	چو شنید از خسرو نیک نام	سخ آدرودہ سوی جہاں قوم خام
۸۵۹	کہ کردند از شہ سوال سقیم	بدیشاں بفرمود شاہ کریم
۸۶۰	کہ معلوم شد حال شہزادگان	ز پرسیدن قصہ کارواں
۸۶۱	یقین شد کہ نزدیک اہل یقین	سزاے گرم ہست ایاز گزیں
۸۶۲	شنیدم ازاں زمرہ ناصواب	بریں گوئد فرمود خسرو جواب

مستجاب شدن دعا سلطان محمود غزنوی انارک شہزادہ

وقت بازگشتن از ہندوستان بغزنیں

۸۶۳ شنیدم چو محمود کشور کشای بغزنیں شد از ہند رخت گرای

پیش آندش در نواحی سند	یکے گر ہے ہم ز اقصائے ہند	۸۶۴
دریں کار الحق محبس حرم	بلغتا کہ من رہبر ماسدم	۸۶۵
بفر قسم کلاہ و لاکت نہد	مراگر شہنشاہ فرماں وہ	۸۶۶
کہ رہے دو باہرہ بجاہے برم	بنغزین سپہ را بر اہے برم	۸۶۷
رہے دید بر قطع راہ و راز	چو خسرو ازاں ہندوی زرق ساد	۸۶۸
کہ چوں غول بردا زہ شاہ را	شنیدم ہاں مرد گمراہ را	۸۶۹
کہ افواج شہ را بود راہر	بنغزوداں خسرو نامور	۸۷۰
بیفتا دسکر بیک تیرہ دشت	عرض چوں سپہ چند منزل گذشت	۸۷۱
گیا ہی نہ رستہ در و جز کہ خار	ہمہ وحشت انگیز مردم شکار	۸۷۲
کراں تاکراں دشت دکہسار بود	چہاں در چہاں خار و در خار بود	۸۷۳
نہ دروے گئے ایچ مردم رسید	سراپے کہ پایاں او کس ندید	۸۷۴
بجز غول و بااژدہائے دژم	دراں دشت جان آوری بود کم	۸۷۵
زمین کتر از آب نیناک گشت	ز طوفان لوح اندراں تیرہ دشت	۸۷۶
سپہ گشت نو میدان ز رو بہی	شنیدم زبے آبی و بے رہی	۸۷۷
بیاید بہ پیش شہ نامور	ہاں رہبر گمراہ و عشوہ گر	۸۷۸
بفرما کہ لشکر بر اندشتاب	بلغتا کہ نینجا قریب است آب	۸۷۹
ہی برداں غول ہاموں خرام	بدیں عشوہ تک روز یک شب تمام	۸۸۰
کہ ہر سوئی جز کہ بلائے ندید	و گر روز لشکر بجا تو رسید	۸۸۱
شد از تشنگی خستہ جملہ سپاہ	نہ آبی پدید آمد آنجا نہ راہ	۸۸۲
طلب کرداں غول گمراہ را	وزاں پس شنیدم کہ فرمانروا	۸۸۳
کہ در دل چہ بودت ازین عشوہ	پرسید ازاں غول عشوہ گرامی	۸۸۴
بتاراج اخیلہ ست سختی	کہ مارا چنیں یا وہ انداختی	۸۸۵

گفتا کہ اس شاہ فرخندہ فن	چربشنید ہندوز شاہ این سخن	۸۸۶
کمر بستہ از کشور گوجرات	یقین آنکہ برات مقام منات	۸۸۷
زاید فرستہم بار بقا	ہمی خواستم تا شہنشاہ را	۸۸۸۴۳۹
بغفلت زخم تیج بفرق شاہ	بے حیلہ کردم کہ در عین راہ	۸۸۹
بزہ خصوصت نیا بم طفر	چو دیدم کہ من با تو لے نامور	۸۹۰
ز بے آبی شاہ سپردم نجاک	بدین حیلہ کردم سپاہت ہلاک	۸۹۱
کنوں خواہم کش تو خواہی گذار	چو بر نیت خود شدم کارگار	۸۹۲
شنید این حکایت شبہ نامجوی	پوزاں رہبر مگرہ و غول خمی	۸۹۳
بشاخ سفیدالشس آویختند	بفرمود تا خون اور کھیتند	۸۹۴
بکشورک شایان و کار آگہاں	پس آنکہ بفرمود شاہ و جہاں	۸۹۵
ہمہ بردر حق نیایش کینم	کہ امروز خمیر ہمی جانہ سیم	۸۹۶
کہ لشکر زبے آبی آمد بجاں	مگر راہ آبی بگردو جیاں	۸۹۷
دراں روز لشکر ہما نجا ماند	چو با سرکشاں شاہ این قصہ راند	۸۹۸
ہماں دشت چون شت ظلمت گشت	چو آن روز تا خوش گامی گذشت	۸۹۹
دراں تیرگی کم شد آن دشت دران	جہاں گشت تاریک چوں پر زان	۹۰۰
رہ و آب از حضرت حق خواست	شہنشاہ اندر دل شب نجات	۹۰۱
نیایش چناں کرداں شہر بار	ہماں شب بر ایوان پروردگار	۹۰۲
یکے روشنائی پدیدار گشت	کہ از سمت کعبہ دراں تیرہ دشت	۹۰۳
پس از لطف ہادی قیاس گرفت	ازاں روشنی ماندشہ در شگفت	۹۰۴
سپہ سمت اں روشنائی براند	ہماں دم سران سپہ را بخواند	۹۰۵
یکے رود بار سے پدیدار گشت	سپہ چوں از انجا بیکے گذشت	۹۰۶
وزاں رود خلق آب سیراب خورد	سپہ سوسے اں رود آہنگ کرد	۹۰۷

چو آسودہ شد خلق تشنه جگر	۹۰۸	سہ راندن ازاں حسیلہ پیشتر
ازاں رود چوں یک دو سیلے گذشت	۹۰۹	یکے شاہر ہے پدیدار گشت
در اں راہ آں شاہ اختر سعید	۹۱۰	ہمیر اندتا سہ بغزین کشید
بلے ہر کہ بند د لے بر خدا	۹۱۱	رہا راست یابد ہر دو کسرا

حکایت از مناقب و محامد محمودی

شنیدم کہ محمود پر ہنیر گار	۹۱۲	شعبے بود بر تخت گو ہر نگار
در اں شب مراد را ہی برد خواب	۹۱۳	گر خاطرشش بود در اضطراب
بل گفت تا آدم یاد خویش	۹۱۴	دل میں بدیں گو نہ کم بود پیش
گر گشت آزرده از من د لے	۹۱۵	بختم گر خاطر مقبلے
کہ خواہم نیاید دو پاسے گذشت	۹۱۶	پہ چشم حیاں جملہ تار یک گشت
پس از فکر بسیار فرمود شاہ	۹۱۷	پیش در خویش کردن نگاہ
کہ کس گرد بر گرد ایوان من	۹۱۸	بود اد خواہے چه مرد وزن
پہ چشم بیارید اورا شتاب	۹۱۹	کہ دادش دم ہم بر احواب
بفرماں دویدند خاصان شاہ	۹۲۰	ندیدند کس گرد ایوان شاہ
وگر بارہ خسرو تاکید شاہ	۹۲۱	فرستاد ہر امن آستان
بداں تا بگوئید بار دیگر	۹۲۲	گر خستہ آید اندر نظر
شنیدم فرستادگان خدیو	۹۲۳	کہ بودند محرم براں شاہ نیو
بجستند اطراف درگہ تمام	۹۲۴	ندیدند آنجا کس از خاص و عام
ہم آخر بیک مسجدے در سجود	۹۲۵	کہ نزدیک درگاہ آں شاہ بود
ہدیند نالاں یکے کندہ پیر	۹۲۶	ہمی گفت در سجدہ باز از وزیر
کہ یارب ز محمود دوم ستاں	۹۲۷	خراشے ز در دم بجانش رساں

۱۔ اصل تخمین اس جگہ شعر ۹۰۷ مکرر لکھ دیا ہے جو نہ ہوتا چاہیے

چو دیدند خامان مشہ زلال را	۹۲۸	بگفتندی خواندت پادشا
بعد حیلہ بروند اورا پدشاہ	۹۲۹	سوئے زلال چوں کرد خسر و نگاہ
مگر کوزہ آب بردست داشت	۹۳۰	کہ در کار آن زلال خاطر گماشت
بگفتش کہ بر گوسی اسے کندہ پیر	۹۳۱	کہ از دست کیست این خردش و نیر
پس آنکہ بشہ گفت آن پیرزن	۹۳۲	کہ شاہا ہم از دست فریادین
دو پورچواں داشتیم در جہاں	۹۳۳	کہ بدہر یکے فخر کار آگہاں
شہنیدم بکابل اسیر آمدند	۹۳۴	بدست مغاں دستگیر آمدند
بعہدی چو کو خسر وے دادگر	۹۳۵	زمن رفتہ یکبارہ ہر دو پسر
گر امر دزاسے شاہ فیروز فن	۹۳۶	نکوشتی خلاص اسیران من
بفرود از خم چنگ در دست	۹۳۷	کشتم جوئی از دیدہ پیرا منت
کہ در عہد تو ہر دو پورچواں	۹۳۸	بزندان کابل سپردند جہاں
چو شنیدش قصہ پیرزن	۹۳۹	بدل گفت صدوا تو بر ملک من
کہ در عہد من اینچنین بیوہ	۹۴۰	بہر جز تخم ندارد و گر شہیوہ
بعد ز روزاری بگرد ہلاک	۹۴۱	ز سوز دلش آتش افتد سجاک
چو فرود از چنگ در دستم	۹۴۲	چگونہ من این زلال را خوشش کنم
چو این قصہ شہ گفت بانودنہاں	۹۴۳	رسید اینچنین ام ز کار آگہاں
کہ شہ داشت بردست یک کوزہ آب	۹۴۴	ہمی خواست تا نوشد از آشتاب
ازاں کوزہ شہ دست کوتاہ کرد	۹۴۵	نخوردہ یکے قطرہ زان آب سرد
چو زان کوزہ آب شہ داشت دست	۹۴۶	یکے نیستے در دل خود بہست
کہ تا زلال را کم رسا نم بکام	۹۴۷	زالاں خشک باد بر من حرام
بگفت آنکہ آن شاہ روشن ضمیر	۹۴۸	کہ در کلبہ خود رود کندہ پیر

تیسرہ برآورد شکر کشید	۹۴۹
زغزغیں بکابل روان شلو باد	۹۵۰
پئے فتح و زکرد سپیدار ہے	۹۵۱
ہمی ریکت خون مغاں بیدریغ	۹۵۲
کہ دست آورید اہل زنداں تمام	۹۵۳
کہ بردن صاحب کابل بزور	۹۵۴
کشیدند زنجیر بجزیر پیش	۹۵۵
چونوبت با بنا پوہ رسید	۹۵۶
بصد خورمی ہرکے رانواخت	۹۵۷
کلاہ شرف بر سر شاں نہند	۹۵۸
شہیدم بریدن بفرمود بن	۹۵۹
زروجامہ فرمود آزاد کرد	۹۶۰
زکابل بغزینیں سیدراند شاہ	۹۶۱
ہمہ شہراز دیافت برگ لوانا	۹۶۲
زراہ کرم اندر آں روزگار	۹۶۳
جو پیش در آمد مرا دوا بخواند	۹۶۴
پس آنگاہ دستے پایش برد	۹۶۵
جو آسودی از روی ہر دو جوان	۹۶۶
کہ خون مرا شنگلی آب کرد	۹۶۷
مرا کرد تفتہ جگر آب گرم	۹۶۸
رہائی زخم یا فستق مو بجوی	۹۶۹
بصد شوق اندر بر شاں کشید	۹۷۰
گرفتہ دو پور جوان در کنار	۹۷۱
شہیدم چو خور سر زغزغ کشید	۹۴۹
بکار جہاں پیرزن دل نہاد	۹۵۰
شہیدم کہ رفت و پس آتش ہو	۹۵۱
چو شد فتح آں صحن کابل تیغ	۹۵۲
بفرمود پس خسرو نیکام	۹۵۳
بسے بندی از اہل غزینیں زغزغ	۹۵۴
بفرمان آں خسرو مشاد کیش	۹۵۵
شہ از ہر یکے قصہ می شنید	۹۵۶
بتقریر بر شاں شاہ شازاد شانت	۹۵۷
بگفتا کہ خلعت بدیشاں دہند	۹۵۸
دگر بندیاں را ہم آں دیوبند	۹۵۹
وزاں پس بہر یک طفیل دہمرد	۹۶۰
دگر دوزہم با دواں آں نگاہ	۹۶۱
بغزینیں در آمد چو فرما نردا	۹۶۲
شہیدم کہ با گو کہ شہر پار	۹۶۳
سو تو خانہ پیرزن زخمش راند	۹۶۴
دو پور جوان از ابستش سپرد	۹۶۵
بگفتا کہ اسے مادر مہربان	۹۶۶
بدست خودم وہ یکے آب سرد	۹۶۷
بشش سے خوردم مگر آب گرم	۹۶۸
نزدیت مرا کرد حق سرخ روی	۹۶۹
چو آل زائل رودی جواناں بدید	۹۷۰
دعائی ہی گفتم بر شہر پار	۹۷۱

نوٹ کی تشریح کے لئے ضمیمہ ملاحظہ ہو

۹۶۲	۴۱	پوشہ راجے مدح و تعظیم کرد	یکے کوزہ دایمش پر از آب برود
۹۶۳		پوشہ خورد آب از کفن پیرزن	سوسے قعر خود رانده با ارجمن
۹۶۴		وزاں پس شنیدم شو پاک دیں	بر میسے بغر بود بر در تعین
۹۶۵		ہاں تابو درورش مستقیم	نخسید ز ایوان مشاہد کریم
۹۶۶		رسد گر بر ایوان شہداد خواہ	رساند خبر زود بر سمح شاہ
۹۶۷		شد آں روزاں رسم ہر یوم و بر	کہ باشد شہانرا برید سے بدر
۹۶۸		نہودست از آں پیش رسم برید	شد ایں رسم ز آں شاہ عادل برید
۹۶۹		نہ امروز آں شاہ بنم نہ زراں	وزیں قصہ شد مرصد و اند سال
۹۷۰		ہیں قصہ ماندہ ست در روزگار	کہ فردا بود مکر در شہر یار
۹۷۱		تو ہم گر با مرز کار سے کنی	بغردا چو محمود گئے زنی

سہ چیز آرزو بدون سلطان محمود

طاب مرقدہ و دریا فتن آں بہر چیزا

۹۸۲	شنیدم ز پیران افسانہ گوی	کہ محمود آں خسرو نامجوی
۹۸۳	بے خواست از حضرت کردگار	کہ گرد و برداں سہ چیز آشکار
۹۸۴	یکے آنکہ داند شہ پاک دیں	کہ پور تگاہیں ہست او با یقین
۹۸۵	دوم آنکہ آں فخر ہمہ شہاں	پر وزخ رود یا بہشت از جہاں
۹۸۶	سیوم آنکہ بیتد ہی را بخواب	چو دو سال آں خسرو کامیاب
۹۸۷	دریں جست و جو نامہ نسیل و نہاد	کہ گرد و برداں سہ چیز آشکار

زیادت براں ۱۱۱۱ دیکر گذشت	ہم آخر چودہ سال یک گذشت	۹۸۸
نشستہ بد آن خسرو نیک نام	کشیدم کیے روز ہنگام شام	۹۸۹
وے بیکہ آورد قرآنش شاہ	گر شمع ز زمین دریں بار گاہ	۹۹۰
کہ بیکہ چرا آمدی اسے فلاں	از و باز پر سپید شاہ جہاں	۹۹۱
گفتا کہ اسے شاہ کشور کشای	چو شنید قرآنش بعد از دعای	۹۹۲
ہمیں شمع افروختہ آشکار	ہی آدم بر دیو شہر یار	۹۹۳
نقیحہ مرا گفت اشنای راہ	رسیدم چو نزدیک ایوان شاہ	۹۹۴
بجی خد او ندید عرش عظیم	کہ اسے شمع افروز شاہ کریم	۹۹۵
کہ در سبق امروز دارم نظر	دے پیش من در این شمع زر	۹۹۶
بر شمع بر شاہ افروختہ من	چو حل گرد این مشکل سبق من	۹۹۷
بنام خدا داد یکسر قسم	مرا چونکہ آن عالم محترم	۹۹۸ F ۴۲
گفتسم بیا آنچه داری ہیں	بگفتسم من از حکم آن پاک دین	۹۹۹
بیاوردن شمع بیکہ فتاد	مرازیں سبب اسے جہانہ ایداد	۱۰۰۰
ز تقریر قرآنش در گوشش کرد	چو آن قفقہ آن شاہ کئی تی نورد	۱۰۰۱
پیش ہماں عالم دیں بر	ہماں دم بگفتش کہ این شمع زر	۱۰۰۲
بخشیدت این شمع ندین امیر	بگوشش کہ اسے مرد روشن ضمیر	۱۰۰۳
کہ دادت با نعسان فرماں روا	ستاں آنچه خواہی کنی شمع را	۱۰۰۴
چو در راہ حق کشیم رہنوں	ترا نیز آزاد کردم کنوں	۱۰۰۵
براہ خدا کرد بڈسے اچنیں	شنیدم چو آن شاہ روسے زمین	۱۰۰۶
ہماں شب رسولی امیں را بخواب	برید آن سرا فراز مالک رقاب	۱۰۰۷
گفتا کہ اسے شاہ فرماں روا	بخواب اندر شش دید چون مصطفیٰ	۱۰۰۸
سزاوار فردوس کشوریکے	توئی ہست پارتگہیں بیشکے	۱۰۰۹

۱۰۱۰	بشرم شروع چنان کردہ	کہ دنیاویں دست آوردہ
۱۰۱۱	موزمبیک میں خدا یا ربست	قناد قندر ممدر کارگشت
۱۰۱۲	بلے ہر کہ افزگشت شمع سخا	شودر کشش از رموز قضا
۱۰۱۳	خدایش بخود استثنائی وہاد	وزود ہر راد استثنائی وہاد

تشنہ رسیدن سلطان محمود در بانغی

و شربت انار خوردن از دست پیرزنی

۱۰۱۴	شنیدم یکے روز آن شہر پار	بصحرافرس راند موزم شکار
۱۰۱۵	شکار قلنگان چند فرسخ گذشت	تہی کرد از دار و در کوہ و دشت
۱۰۱۶	یکے آہوئے خاست از پیش شاہ	جد گشت خسرو خیل و سپاہ
۱۰۱۷	بدنالی آہو چو شیران نہ	فرس گرم راند آن شہر نامور
۱۰۱۸	بے راند بر قصد آہو شتاب	ہم آخر بران صید شد دست یاب
۱۰۱۹	شنیدم چو نزدیک آہو رسید	ز ترکش کے لدمہ بر کشید
۱۰۲۰	چنان بر سرش زد کہ از سر گذشت	ز پیکاں دو تا بر زمین دوز گشت
۱۰۲۱	ز مرکب فرود آمد آن شیر مرد	بنام خدا صید را ذبح کرد
۱۰۲۲	وزاں پس از ان جا گیا گشت باز	سوائے لشکر نو پیش شمش از
۱۰۲۳	شتاب آہنچنان راند آن شاہ زاد	کہ از سمت لشکر پریشاں قناد
۱۰۲۴	شنیدم کہ مرکب چنان راندہ بود	کہ ہم شاہ ہم مرکبش ماندہ بود
۱۰۲۵	بسی شہر گرفت آن کامیاب	ضرورت ہمیر اند مرکب شتاب
۱۰۲۶	شنیدم کہ از شنگی خون شاہ	ہمہ آب مشد اندراں صید گاہ

کہ ایک پیرزن ہر درخش شستہ دید	ہم آخر بیک بوستانے رسید	۱۰۲۷
کیے قطرہ آبے جہلم چکان	بگفتش کہ اسے ماور مہر باں	۱۰۲۸
کہ از تشنگی آب شد خون من	مرا زو دور یاب اسے پیرزن	۱۰۲۹
بکن صبر یکدم کز آب انار	بدو گفت آن زال کامی شہریار	۱۰۳۰
وزیں سوختن باز دارم ترا	کیے شربت خوش بیارم ترا	۱۰۳۱
انار سے بیاوردہ آن پیرزن	بگفت این بشتافت اندھین	۱۰۳۲
ز شربت بر آوردہ یک سرقدح	بغشرد آنار را در قدح	۱۰۳۳
شہ تشنگی آزا بیکدم بخورد	دعا گفت در دست خرد سپرد	۱۰۳۴
بگفتا کیے دیگر آورشتاب	قدح باز دادش شہ کامیاب	۱۰۳۵
وزاں پس شتاباں شد اندھین	قدح بستہ از دست شہ پیرزن	۱۰۳۶
ہمی گفت خسرو نہاں با خیال	شہ نیم پوز پیش شہ رفت زال	۱۰۳۷
کہ نارسش وہ شربت انگلیں	کہ بوسے مرا کاشش باغ چینیں	۱۰۳۸
انار سے بیاوردہ آن پیرزن	غرض چونکہ بارہ گرا از چین	۱۰۳۹
مگر نیمہ جام خالی بہاند	بغشرد و شربت بسا غر نشانہ	۱۰۴۰
بخورد آنکہ آن شربت تاب را	شہنشہ سحر کرد زان ماجرا	۱۰۴۱
کہ آوریے شربتے خوشش دگر	دگر بارہ گفتش شہ نامور	۱۰۴۲
بجرت چونو شہید آزا تمام	دگر بارہ ہم نیمہ پرگشت جام	۱۰۴۳
کہ بود ست دربان آن بوستاں	ہماں پیرزن گفت پس مرزباں	۱۰۴۴
چو بارہ سختیں دو بارہ دگر	چہ حال ست کز شربت نایر تر	۱۰۴۵
بگو ستر این ماجرا پیش من	تدح پرگشت ای جو انخرو زن	۱۰۴۶
یعنی داں کہ فرماں دہاں دیار	بدو پیرزن گفت کامی شہریار	۱۰۴۷

۱۰۴۸	تمناگر باغ دہقان شد بست	ازاں شہریت ناز نقصاں شد بست
۱۰۴۹	چو بشنید شد نہانی تجلی	پس اں ذال را گفت ای سادہ ذال
۱۰۵۰	کہ یک ناز دیگر ز بستاں بیاد	با فشار و شہریت بدستم سپاہ
۱۰۵۱	چو از پیش شد در چین رفت ذال	بنا لید شہر بر روز و اہل کمال
۱۰۵۲	بعد عذر بکہاد سر بر زمین	بعد عجز گفت اں شہر پاک میں
۱۰۵۳	کہ ای حال غیب دوانا سے راز	پذیرندہ عذراہل نیانہ
۱۰۵۴	چو کتب مشہد عذریں در پذیر	بجرم ز خلقی کرم و انگب
۱۰۵۵	مرا تا کہ باتن بود حباں قرین	دلہم تا بود با خود ہمیشہ میں
۱۰۵۶	بر اسباب دہقان دیدم بوم و بوم	تدارم و گر بارہ ہرگز منتظر
۱۰۵۷	چو شہ گشت تائب ہماں پرین	بیاورد یک ناز تر از چین
۱۰۵۸	بغیر شہ گشت ساغر تمام	چو بارہ نخستیں برآمد جام
۱۰۵۹	قدح چو نلکہ پر شد بنسرو سپرد	شہنشاہ بعد شکر آزا بخورد
۱۰۶۰	شنیدم از اں پس شہ تیک بگفت	سو سے شہر از انجا فرس ماند سخت
۱۰۶۱	بشہر آمد و ز اں پس اں شیر مرد	بر اسباب دہقان تمنا نہ کرد
۱۰۶۲	ز عدا شش جہاں جملہ گلزار گشت	دو د شہر شد ہر کجا کوہ و دشت
۱۰۶۳	بیادشش حریفان بزم صبح	گر رفتند ہر صبح جامے فتوح
۱۰۶۴	بیا یا قیام بیادشش مرا	رداں وہ یکے شہریت جانغرا
۱۰۶۵	دیدم شہر تازہ ام کن ز سر	چو محمود ذال شہریت ناز تر

حکایت اشیا بکنجشک و دہلیہ

محمود شاہ غزنی نور اللہ مرستہ

۱۰۶۶ چہنم خیرداد دہقان پیر کہ از غزنی اں شاہ روشن نمیر

بیشش باہم پرامش ماندہ بود	بقصد حصار سیسہ راندہ بود	۱۰۶۶
دوامہ بیے کوچ زو ہر سہریاد	ششم ماہ چون فتح شد آن حصار	۱۰۶۸
زہر فرو نشستن بار گاہ	شندم چو پر شست فرانس شاہ	۱۰۶۹
درودیدہ بخشکے حنہ نہ گیر	نظم کرد بر بار گاہا سیسہ	۱۰۶۰ تا ۱۰۶۲
ازاں کار فراموش دستے کشید	دراں آسٹیاں بعضہ چند دید	۱۰۶۱
رمانید این قصہ در سبب شاہ	سبکہ فرود آمد از بار گاہ	۱۰۶۲
ہمی بود تا پختہ شد بغیر نام	چو بشند کشتہ کرد آنجا مقام	۱۰۶۳
ہمی بود تا بال و پر برو سید	چو کتبخشک از اں بعضہ چو ز کشید	۱۰۶۴
از آنجا چہ کوچ شہت از کرد	چو پراں شد آن چو زہ پرواز کرد	۱۰۶۵
علیہا و اوسر باختر کشید	سیسہ راندہ در حائر غنیمت رسید	۱۰۶۶
کہ بر زبردستان بود دستگیر	چنین آید از شاہ و روشن منیر	۱۰۶۷

محدث شدن محمود شاہِ غزنی امار اللہ بر ہانہ

در مسجد جامع و پیداشدن جوگ آفتابش او

کہ بود ست از خاصگان خدای	بشنیدم کہ محمود فرخندہ راستے	۱۰۷۸
بکار جہالت مدد می نمود	بیک جمعہ در مسجد جمعہ بود	۱۰۷۹
فسرودہ شد اں خسو تا زہر و ک	در اں حال ناگہ شکستش و غو	۱۰۸۰
بخیرم ازین جمع طاعت گرامی	بل گفت بہر و غلو گرز جامی	۱۰۸۱

۱۰۸۲	ز شہر مندگی نثار و در ہم شوم	۱۰۸۲	ز شہر مندگی نثار و در ہم شوم
۱۰۸۳	مگر گشت آہر سے رہ نہا	۱۰۸۳	مگر گشت آہر سے رہ نہا
۱۰۸۴	از آئین پر ہنر گاراں گذشت	۱۰۸۴	از آئین پر ہنر گاراں گذشت
۱۰۸۵	زمن اہل دانش بتا بندرو	۱۰۸۵	زمن اہل دانش بتا بندرو
۱۰۸۶	ہمی بسندم خالق بے نیاز	۱۰۸۶	ہمی بسندم خالق بے نیاز
۱۰۸۷	ز قدرت خداوند پروردگار	۱۰۸۷	ز قدرت خداوند پروردگار
۱۰۸۸	و نگو کرد و روئے شہنشاہ راو	۱۰۸۸	و نگو کرد و روئے شہنشاہ راو
۱۰۸۹	ز مسجد سونے خانہ شد بعد از ان	۱۰۸۹	ز مسجد سونے خانہ شد بعد از ان
۱۰۹۰	کہ شد پر وہ پوشش در ان روزگار	۱۰۹۰	کہ شد پر وہ پوشش در ان روزگار
۱۰۹۱	ہمیں دستاں فاش شد سو بسوی	۱۰۹۱	ہمیں دستاں فاش شد سو بسوی
۱۰۹۲	کہ آن جو ہنوزست مسجد رواں	۱۰۹۲	کہ آن جو ہنوزست مسجد رواں

شہر مندگی پنج طعن کہ سلطان محمود غازی انارالدہر ہانہ را

از راجہ زون حسن میندی شد بود و شکا کہ درین سلطان از ان

۱۰۹۳	مشنیم کہ محمود فرخندہ کیش	۱۰۹۳	مشنیم کہ محمود فرخندہ کیش
۱۰۹۴	طلب کرد میندی نیورا	۱۰۹۴	طلب کرد میندی نیورا
۱۰۹۵	گفتا کہ در مدت ملک من	۱۰۹۵	گفتا کہ در مدت ملک من

نوٹ کی تشریح کے لئے ضمیرہ ملاحظہ ہو

نیز وزیر سے چوتھیں تہہ رای	پودتار داق مدور سیا سی	۱۰۹۶
برایت کر قسم شمال و جنوب	ہمیشہ زوی پیش من را خوب	۱۰۹۷
خطایت کم افتاد جز من بجای	بارشاد اقبال و نیروئے رای	۱۰۹۸
بدستم چو شد شاہ کابل اسیر	کیے آں کہ اسے مرد در کشن ضمیر	۱۰۹۹
فرستند و پیدا کند شش بہا	گو گفتی بس از اہل شاہ را	۱۱۰۰
مذمت بر آبا و اجداد من	از اں را بخشند آمد ای را و زن	۱۱۰۱
ز مرد و در افگند و خوانی زور	دوم آنکہ چون شاہ اقلیم خور	۱۱۰۲
تو بر تخت زریں نشاندی مرا	بر ایوانم آمد اطاعت گرا	۱۱۰۳
وزاں پس چو مشاطہ بر فاستی	ز تاج و دووا حسیم بیاراستی	۱۱۰۴ F. ۲۷
بکرتی شاہانہ داد لیش جا	وروں خواندی آں خسرو خور را	۱۱۰۵
چو مرداں در آمد در اں بارگاہ	ابا جائیکہ سادہ آں بادشاہ	۱۱۰۶
و ہم در تفکر چنین نقش بست	پس از پانچو بوسم بکری نشست	۱۱۰۷
بکرتی ہم آں شاہ و نیرو ز بخت	کہ گوئی منم چون عروسے بہ تخت	۱۱۰۸
ہم نقش بستہ بطور ایمن	سیدم آنکہ چون جامہ آں پیرزن	۱۱۰۹
تو گفتی مرا کامی شہ کارگار	باور و بر من در اں روزگار	۱۱۱۰
کیے را بدہ نقد قیمت دہند	بلو پیش دلال جامہ نہند	۱۱۱۱
ز زشتی مضمون فرمان من	ہم آخر چو شد آگہ آں پیرزن	۱۱۱۲
وزاں پس سخن بیک گفت این سخن	بر بچید آں کندہ پیر کہن	۱۱۱۳
کشیدم بر آئین در رسم نثار	کہ این جامہ را بردوشہریار	۱۱۱۴
بہاسے ندادم کہ قیمت کنند	کنوں بہ کہ بر دوستے من و از نند	۱۱۱۵
شنیدم ہمہ در زیاں را پرد	بگفت این و از پیش من جامہ برد	۱۱۱۶
بگردند آں در زیاں در زماں	وزاں جامہ موزہ اسے زماں	۱۱۱۷

سراسر نقش بطعراے سن	ہاں ہوزہ پوشیدہ آن ہروزن	۱۱۱۸
وزاں پس طلب کردش بار بار	ہمہ روز گشتے بہ بازار ہا	۱۱۱۹
اہانت بے شد بطعراے سن	نیامد بر ایوانم آن پیرزن	۱۱۲۰
ہمی آدم من زوشت شکار	چارم دراں روز کا می مرد کار	۱۱۲۱
بروحی جہاں راہ ظلمت کشاد	در اثنائے روزہ ناہنساں شب قناد	۱۱۲۲
کہ بد سا لگے را در و مسکنے	من تو رسیدیم در گلشنے	۱۱۲۳
پستان درویش غمیرہ ز نیم	مشت گفتیم شب ہمیں جا کیم	۱۱۲۴
کنج فقیراں کسند خواب گاہ	تو گفتی ز شاہ خنداوند گاہ	۱۱۲۵
ہر نکلت سوئے شہر شہناہم	ندائی تو من روئے کم تاہم	۱۱۲۶
کہ بود است دراں گلشن آرام گیر	چو شد روزاں مرد و دشمن ہم گیر	۱۱۲۷
سلام و دعا کیم بگفت آشکار	بر ایوانم آمد بہنگام بار	۱۱۲۸
بگفتا کہ اسے شاہ فرخ نژاد	وزاں پس زباں در شکایت کشاد	۱۱۲۹
ہمی گشتے از لطف آرام گیر	اگر دوش در کلبہ این فقیر	۱۱۳۰
چونقصاں شدی از جہانداریت	چہ کم گشتے از عقل و ہشیارت	۱۱۳۱
بماندم من از روہ شہر مندہ ہم	بگفت این بہ ہاد و در رہ قدم	۱۱۳۲
پیشش ترا بس مدت کم	بے جہتمش تا مرمت کستم	۱۱۳۳
باقبال سن التفاتے نکرد	بہج سبیل اں جہاں دیدہ مرد	۱۱۳۴
چو شہتارہ فرود سی نقشبند	وگر چہ ہم آنست اسی ہوشمند	۱۱۳۵
تو دادن نہادی مرا سے بوسے	بیاور و در من طلب کرد سے	۱۱۳۶
کہ زربا یکش داد یک پیل بار	زوی را تو ناخوش دراں روزگار	۱۱۳۷
دل شاعر آرزوہ شد ز اں عطا	ز رایت مرا چوں فتاد این خطا	۱۱۳۸
عطاے مراد را ہانت کشید	فتاویٰ تر سٹس ز اں عطا کیم خرید	۱۱۳۹

جہاں تاکہ باقی ست در ہر دیار	۱۱۴۰
حسن چون ز محمود کشور کشا	۱۱۴۱
دعا و ثنا گفت مر شہر یار	۱۱۴۲
بر انسا نیت نسیان مرکب بدم	۱۱۴۳
نیقت ہمہ عمر کس را صواب	۱۱۴۴
بدین سعیت بندہ ما خود نیست	۱۱۴۵
خواہد خود مستند در هیچ کار	۱۱۴۶
چو پیشش رود یک حکم خدای	۱۱۴۷
چو بشنید این قصہ شہ از حسن	۱۱۴۸
گفتش پس آنگاہ فرما تر ودا	۱۱۴۹
طغیل صوابت خطایت تمام	۱۱۵۰
در این روز و سطور و فرما تر ودا	۱۱۵۱
ہم آخر کشیدند سر در نقاب	۱۱۵۲
خدا ہر دور از سنگاری و ہاد	۱۱۵۳
از ان دامن ناخوش منم شہر یار	
سراسر نویسم شیدا این قصہ را	
وزاں پس بگفت ای خداوندگار	
گفتہ پنختہ ترا ہم فتنہ است خام	
نہ ہوارہ رہیزد ہوا دژ تاب	
کہ را ہم فزون و خطا اندک است	
کند خفلیت در ہم ہستہ روزگار	
فسردہ شود مردم بختہ رای	
پذیرفت عذر کس در ان بختن	
کت از دل صوابت و اندک خطا	
بخشیدم ای صاحب نیکنام	
شنیدم بگردند با ہم صفا	
بگردند با خود خطا و صواب	
کہ بودند ہوارہ در عدل و داد	

وفات یافتن محمود سیکتکین و

جلوس پیرا و محمد مسعود نوکر

اولاد مسعود نور اللہ مقدم بر ذیل ایجاز

جہاں دیدہ در غیب خود سر بر	۱۱۵۴
ہمی بود مشغول کسب و نہار	۱۱۵۵
زیادت براں بیت و یک برگہ شت	۱۱۵۶
شنیدم پو محمد فیروز فر	
بشکر خداوند پروردگار	
زمانہ پنج چوں چار صد سال گشت	

۱۱۵۷	شہد سی دس سال ز عہد شاہ	کہ خالی شد از ذات او تخت گاہ
۱۱۵۸	سفر کرد ازین خاکدان فنا	کہ رستہ در عزم ملک بستا
۱۱۵۹	بلے ہر کہ شد در چہساک ہتکار	ہمین است را ہشس ہر اسخام کار
۱۱۶۰	دلے ہر کہ از فتر بخت بلند	دریں مرزہ ششم نیکی ننگند
۱۱۶۱	خورد بوز گلزاو فرخندگی	بود مرگ اور جو شتر از زندگی
۱۱۶۲	سفر حویں کسند زین کہن خاکدان	زندندان زند خمبہ در بوستان
۱۱۶۳	تن خاکش از پاک گرد تمام	روان عزیز شش بہر صبح و شام
۱۱۶۴	بمرفان جنت بود ہم نفس	چو مرغ چمن کو بخت از کفص
۱۱۶۵	بود سانسش عورد صہبا طہور	حرفش ملک در سر لے سرور
۱۱۶۶	چوستے کہ یاد آرد از دوستاں	بہر دم بگوید در اں بوستاں
۱۱۶۷	بیاساقیا از صہبہ امی راز	مرادہ کیے ساغری جاں نواز
۱۱۶۸	کہ افتخ زمستی بروں زین چمن	بگلزار دیکر بکسیرم وطن
۱۱۶۹	چو محمود ازین ملک شد در سفر	دریں کار داں ماند از دشمن سپر
۱۱۷۰	ازاں شش کیے بود عبدالرشید	کہ ششہ اداہ بود اختر سعید
۱۱۷۱	دوم ابرہہ، سیم و سیم اسمعیل	کہ بودند در راہ و دانش دلیل
۱۱۷۲	چہارم ہماں نصر محمود بود	دگر پنجم آل شاہ مسعود بود
۱۱۷۳	ششم پور سلطان محمد کہ بخت	ذہبید پدر شانداور اہ بخت

جلوس سلطان محمد بن محبوب سبکتگین و اولاد

اوطاب ثرا، اسم و جعل الخیرہ متواہ اسم
 شنیدم چو محو رفت از ہاں بیک جا شدہ جملہ کار آگہاں

۱۱۷۳

چو مسعود پودا سے اندر عراق	۱۱۶۵	چنیں دادشاں رو کو در اتفاق
کہ باشد محمد بجائے پدر	۱۱۶۶	وگر روز سر لشکر ایں سر بسر
بہ ہنگام بانگِ دہلِ خاستند	۱۱۶۷	کے تختِ فیروزہ آراستند
براں تختِ شاندار شہزادہ را	۱۱۶۸	پیشکش شدہ جملہ خدمت گرا
محمد چو بر تختِ مسعود رفت	۱۱۶۹	خیزیں حکایتِ مسعود رفت
شندیم سپاہِ کشید از عراق	۱۱۷۰	کہ گم گشت در گرداوندِ رواق
غزوہ شاں در اقصایِ غزنین بید	۱۱۷۱	چو اں قصہ را اہلِ غزنین شنید
سراں سپہا نجمن ساختند	۱۱۷۲	نہانی کیے کار پر داختند
شندیم کہ گفتند باہم	۱۱۷۳	کہ مسعود در ملک شائستہ تر
اگرچہ محمد ز محمود زرا د	۱۱۷۴	نہ بنیسم در وی رہ عدل داد
جاں بہ کزیں ملک دورش کنیم	۱۱۷۵	کنج قناعتِ عبور سرش کنیم
رواں میل در چشمِ ادور شیم	۱۱۷۶	پے ملک مسعود را بر شیم
سراں چوں چنیں را ہی ناخوش نماند	۱۱۷۷	بہر خرمین خویش آتش زدند
وزاں پس مسعود فیروز مند	۱۱۷۸	فرستاد ہر یک نہانی نوند
کہ ما تم جسملہ ہوا خواہ تو	۱۱۷۹	نظر داشتہ جملہ بر راہ تو
بیاز و دگت ملک غزنین دہیم	۱۱۸۰	بفرق تو دہیم شایہ ہم
مسعود چوں ایں حکایت رسید	۱۱۸۱	سپہ سوئی غزنین سبکتر کشید
	۱۱۸۲	چو نزدیک غزنین در آمد سپاہ
		ہماں قوم برگشتہ بر تخت گاہ

میل کشیدن سراں لشکر چہا محمد شاہ ابن محمود شاہ

و جلس کردن و تاج و تختِ مسعود اداں

پیش جس کو زندہ و قال و قیل	پیشم محمد کشیدند میل	۱۱۹۳
ہوا خواہ مسعودی کشیدند	وزاں پس ز غزنین بروں کند	۱۱۹۴
ابا خدستی و نیشاں خراج	برابر ہر دو تاج و دوداج	۱۱۹۵
کہ بودست فرزند گہساں خدے	بگردنم با بوس مسعود نیو	۱۱۹۶
نیشاںش بر وند ہر یک و اں	نہا دند تا جش بسر و زماں	۱۱۹۷
فتانند بر فرق آں شہر یاد	فر و اں جو اہر بر سیم نیشاں	۱۱۹۸
ستاوند اندر یارو یمن	پیشش نہا وند کسر بر زمین	۱۱۹۹
کہ مسعودی شد بادشاہ	گذشتہ بد از مرگ شہ ہفت ماہ	۱۲۰۰
کہ بود است را و کیانی نسب	شدہ ناصر الدین مراد القبا	۱۲۰۱
نہ غزنین سہ کرت سیاہی گراں	بہدشش شنیدم کہ سلجوقیان	۱۲۰۲
شکستند از لشکرش ہر سہ بار	کشیدند بر قصد این شہر یاد	۱۲۰۳
کشیدند لشکر در اں مرز بوم	ببار چہارم ہم آں قوم شوم	۱۲۰۴
ہمی بود با ہنگر کیسنہ دوز	در اں بار ہر دو سپہ تاسہ روز	۱۲۰۵
بہ چہد مسعودی کشش ہماں	بروز چہارم ز سلجوقیان	۱۲۰۶
ہمہ تکبش دوست دشمن قتاد	شکستہ سر و سوتے غزنین نہاں	۱۲۰۷
بہند و ستاں شد چے ترک تاز	ز غزنین ہماں سال آں کمر فزاد	۱۲۰۸
کہ بودی سپہر شاہ مسعود را	بغزنین رہا کرد مسود و را	۱۲۰۹
شنیدم کہ در حد بار ہی کلمہ	چو نمودن جش بسیر مرحلہ	۱۲۱۰
کشیدہ یکے روز کشش کیں	ہماں قوم کش داد تاج و نگین	۱۲۱۱
یکے فستہ دیگر انگین فستہ	بغفلت رواں خون اور کھتند	۱۲۱۲

۱۲۱۳	چوسعودیل بعدہ سال تخت	تہی کرد و در خاکہ ان بر درخت
۱۲۱۴	محمد تباری کلہ مس بس بود	ازاں جس اور کشیدند زود
۱۲۱۵	دگر بر نہاوند تا جیش بسر	بستند ہر یک پیشش کمر
۱۲۱۶	چو گذشت از اں ماجرا چار ماہ	سیر اند نمود و از تخت گاہ
۱۲۱۶	کمر بست یکسر بکین پدر	بداوشش خدا بر مخالف طفر
۱۲۱۸	گرفت و یکشتش در اں حرب گاہ	ز تنہا کہ با آن کرد و تباہ
۱۲۱۹	کہ از خدا کشتند مسعود را	محمد کمر بردند فرما زود
۱۲۲۰	چو سود و دغوبہای شاہ بر فشانہ	بہ سال جلتے پدر ملک براند
۱۲۲۱	وزاں پس از اں کارواں رفت بود	کلید چساں دیگر اں را سپرد
۱۲۲۲	پس از وی علی و محمد بہ تخت	بشرکت نشستند از زور بخت
۱۲۲۳	علی بود فرزند مسعود را	محمد کسر بود نمود و در
۱۲۲۴	علی و محمد در اں تخت گاہ	بشرکت چورا ندند ملکہ دو ماہ
۱۲۲۵	شنیدیم کیے روز سر شکر اں	ز شاہی بگردند معزول شاہ
۱۲۲۶	سپردند خاتم بہ عبدالرشید	کہ بد پور محمود و اخست سعید
۱۲۲۶	چو از دور ملکش بر آمد و سال	بکشتش ہم اں طغرل بدسگال
۱۲۲۸	کہ سر شکر عہد مسعود بود	غلام ز خدام محمد بود
۱۲۲۹	بہ عزیزین ہو گشت فرماں روا	چہل روز چوں رفت از ایں ماجرا
۱۲۳۰	غلامان محمود فسر روز فر	یکایک مراد را بریدند سر
۱۲۳۱	سپردند خاتم بقرخ ز زود	کہ بد پور مسعود محمد زود زاد
۱۲۳۲	چو از عہد ادہفت سالے گذشت	مراد را شنیدیم کہ قویج گشت
۱۲۳۳	بد اں زحمت ادا ز جہاں رفت برد	ممالک بدست برادر سپرد
۱۲۳۴	شنیدیم بہاں آبر بہم نہنگ	کہ بد پور مسعود فیروز جنگ
۱۲۳۵	ابا شاہ سلجوقیاں صلح کرد	کم افتاد با کس مراد را بنزد

۱۲۳۶	پسری شش و اشت و نضر چهل	شش بود گردن کشتن و شیر دل
۱۲۳۷	همه دختران را بسا داری داد	همه کشور و شهر از او بود مشاد
۱۲۳۸	بغزین چهل سال ملکه براند	هم آخر خدایش ازین ملک خواند
۱۲۳۹	چو شش آبره هم از جهان بردخت	علاء الدول بعد از او شد تخت
۱۲۴۰	که بودی پسر مهتر آن شاه را	که بر آل سلجوق بد بادشا
۱۲۴۱	مرا آن شاه را نام مستود بود	کریم هم از آل محمود بود
۱۲۴۲	گر سنج بن ملک شاه را	بغزین هم گشت فرماں روا
۱۲۴۳	یکه خواهری بود در حسن طاق	که نامش بخواند ندمید عراق
۱۲۴۴	شنیدم بعد ملک آبره هم	که بود است شاه سلیم و کریم
۱۲۴۵	چو شد صلح سلجوقیان نفاق	بمستود داد ندمید عراق
۱۲۴۶	علاء الدول چون در آن تختگاه	بنیروی اقبال شد بادشاه
۱۲۴۷	همی براند ملکه چو شش از دگان	زا کریم او شاکر آزادگان
۱۲۴۸	بر آمد چون از ملک او هفده سال	پنه جت در سایه ذوالجلال
۱۲۴۹	چو مستود ازین کارواں خوش راند	دو پور جهانگیر از دوسه بماند
۱۲۵۰	یکه ارسلان ابن مستود زاد	که بعد از پدر تاج بر سر نهاد
۱۲۵۱	دوم بود بهرام گوکبیتاق	که مستود زادش بمید عراق
۱۲۵۲	بغزین چو شد ارسلان شهریار	شنیدم بر آیین خود روزگار
۱۲۵۳	میان ارسلان و بهرام شاه	خلانے قتاد اندراں تختگاه
۱۲۵۴	شنیدم که بهرام مستود را داد	بسوئے نیاگان خود سر نهاد
۱۲۵۵	سیوم روز در ملک سلجوقیان	رسید از برادر شکایت کناں
۱۲۵۶	همان سنج بن ملک شاه نیو	که بودت سلجوقیان را خدیو
۱۲۵۷	رواں کرد بر قصد بغزین سپاه	بکین خواهی چهره بهرام شاه
۱۲۵۸	همان ارسلان کرد با او مصافح	بسی حمله آورد بر کوه قان
۱۲۵۹	هم آن چو کارش در آید به تنگ	بیفتاد قاروره او بستگ
۱۲۶۰	عناں داد از آن جرگه در نرسار	چو فیروز شد سنجر کامگار

پس آنگہ باقطار خود سر نہاد	ہاں ملک غزنویں بہ بہرام داد	۱۲۶۱
دو سال و سہ روز و دو ماہ و دو	ارستان شنیدم دران کنگار	۱۲۶۲
شد از یاری بخت کشور خلیفہ	پس از دسے دران ملک بہرام نو	۱۲۶۳
کہ بودند احساواں شہر بار	بروگشتہ سبکو قیاں جملہ یار	۱۲۶۴
دوہم سبکو قیاں می نمود	سوسے مادر از اہل سبوق بود	۱۲۶۵
ز اہنہ محمود فرسخ نژاد	ز سوسے پدر بوداں شاہ راد	۱۲۶۶
عزیمت بقصد کسے کم نمود	شنیدم کہ شاہے کم آزار بود	۱۲۶۷
فتورے بکاشش پدیدار گشت	چو یک قرن افزوں ز ہمیش گذشت	۱۲۶۸
بغزنویں پئے قصدش آورد زور	شنیدم یکے لشکر اہل غور	۱۲۶۹
کہ اور ایراد مد سے ساہم راد	علاؤ الدین آن شاہ غوری نژاد	۱۲۷۰
شنیدم چو لشکر بغزنویں براند	خطابش جانے جہاں سوز خواند	۱۲۷۱
رداں کرد از ہر نفس سپاہ	بسر حد آں بوم بہرام شاہ	۱۲۷۲
میان دو لشکر مصالفت گذشت	دو لشکر یکے روز ہم دست گشت	۱۲۷۳
کہ بد پور بہرام فنیہ وز مند	دراں جنگ دولت شدہ دیوبند	۱۲۷۴
بے سر برید آنگے سر نہاد	یکے تیر غور و وزم کب فتاد	۱۲۷۵
بغارت شدہ غوری چہر دست	ازاں واقعہ شاہ غزنویں شکست	۱۲۷۶
بغزنویں شدہ غوریاں گیدہ خواہ	بہ ہند و ستاں رفت بہرام شاہ	۱۲۷۷
دراں پس ز غزنویں بگشتند باز	بگردند یک ہفتہ ترک تاز	۱۲۷۸
کہ غوری ز غزنویں عساں تاب گشت	چو شنید بہرام ایں سگدشت	۱۲۷۹
دگر بار شد ضابطیاں بلاد	ز لاپور سر سوسے غزنویں نہاد	۱۲۸۰
چہل سال بگذشت وہ نہ تمام	چو از عہد آں خسرو نیک نام	۱۲۸۱
کلید ممالک بنسرو سپرو	شنیدم کہ ایں کار داں تخت برد	۱۲۸۲

۱۲۸۳	ملک خسرواں ترک غزنیں نزلو	کہ بود است از آبل محمود را و
۱۲۸۴	بن غزنیں ہو گشت فرماں روا	بعید شش جہاں یافت بگش نوا
۱۲۸۵	مشیندم کہ در آخر ملک اد	بن غزنیں غزاں گشت پیکار جو

گرفتن غزاں غزنیں را و بعد وہ

F. ۵۰

سال غیاث الدین ازیشاں بستہ

۱۲۸۶	بن غزنیں یکایک غزاں تاخستہ	چو خسرو ملک بود تا ساختہ
۱۲۸۶	بہ ہندوستان رفت تا داؤدہ جنگ	گرفتند غزاں میں غزاں کی دوزنگ
۱۲۸۸	پہ لآہور چون آمد آں سر فرزند	در آنجا کیے تختگاہ کرد ساز
۱۲۸۹	بر آمد چو از ملک او ہفدہ سال	سفر کردہ زیں عالم دون خصال
۱۲۹۰	بجایش پس گشت فرماں روا	کہ ہم نام بد خسرو را و
۱۲۹۱	ہمی را ندیکے در ان تخت گاہ	ملک خسرو شش خواہد بخیل و سپاہ
۱۲۹۲	غزاں چون بن غزنیں در ان مددگار	گرفتند وہ سال و نہ نہ قرار

تا ختمین سلطان غیاث الدین ابن محمد سام اور غزاں

۱۲۹۳	غیاث الدین شاہ غوری نزلو	کہ بد پور فرخندہ سام را و
۱۲۹۴	چو بعد از پدر گشت صفدار غور	مشیندم سوئی غزنیں اور دزد
۱۲۹۵	سپاہ غزاں را بیک ہوشگست	چو افتاد آں تختگاہ شش بست
۱۲۹۶	سغز دین آں خسرو و تاملور	کہ مرستم را بود کہتر سپہ
۱۲۹۷	غیاث الدین اور بن غزنیں گذشت	سپاہی بگوشش چو پوریں گذشت
۱۲۹۸	کہ ناوردیروسے کے ترکت از	بگوشش کر بست ہر شہر فرزند

نیاز دہ مورے ہم اندر او او	شدہ شہر و کشور ہوا خواہ او	۱۲۹۹
چو محمود بر تخت غزنین نشست	پہ شخصت و زو پانصد آن چہ دست	۱۳۰۰
سپاہش ز غزنین همانا ز گشت	ز عہدش پیشش سال کامل گذشت	۱۳۰۱
ہی کرد گلگشت این بوستان	خروجتشان در آمد بہند بوستان	۱۳۰۲
ہیں قصہ چہ ہند ہند ہشتیند	چو در نہرو الہ سپاہش رسید	۱۳۰۳
ز اقصای غزنین سوئی غور رفت	پس آن نگہ از آنجا خراسید لغت	۱۳۰۴
چنان شد بغزنین سکونت پذیر	معز دین آن خسرو ہند گیر	۱۳۰۵
ز قنوج در سمت کجرات راند	کہ از ان ہند بوستان را بخواند	۱۳۰۶
صفت نیل راند آنچنان در نہرو	ابا شاہ غزنین مصافحہ کرد	۱۳۰۷
رہیدند چون وحشی دیدہ دام	کہ اسپان افواج غزنین تمام	۱۳۰۸
فلک بچ شاہ جملہ بباد داد	در افواج ترکاں شکستہ فتاد	۱۳۰۹
نہادند سر سوئی اقطاع خویش	یا تمید و یدار اتباع خویش	۱۳۱۰
در اقصای لاہوروں در رسید	معز دین آن شاہ اختر سعید	۱۳۱۱
کہ بد ترکے از آل محمود شاہ	بلاہور خسرو ملک بود شاہ	۱۳۱۲
بدور راہ پیکار خسرو نمید	بلاہور چون شاہ غزنین رسید	۱۳۱۳
مطیعانہ با او در آورد	فرستاد پیلے بدست پسر	۱۳۱۴
دامہ ز دوراہ غزنین گرفت	چو پیل و پسر شاہ غزنین گرفت	۱۳۱۵
در اقطاع لاہور کیم رسید	دگر کشاں لشکر غزنین کشید	۱۳۱۶
بیک شد آنجا سکونت پذیر	ملک خسرو آمد بدستش اسیر	۱۳۱۷
بگکش کمر بست ہر جا کہ مرد	نواجی لاہور را مضبوط کرد	۱۳۱۸
وز آنجا سوئی ہند آورد زور	فرستاد خسرو ملک را کہ فور	۱۳۱۹
کمر بست بر قصد این بوستان	دگر بارہ آمد بہند بوستان	۱۳۲۰

دریں بار بر سمت ہاتھی فتاد	۱۳۲۱	بج کرتے اولین ترک واد
شنیدم جو رایان ہند این خبر	۱۳۲۲ F.51	شنیدم بد بستند در کیں کر
پتھور از اچھر لشکر کشید	۱۳۲۳	بسے اہل ہندشں ببار ہی رسید
ز دہلی یہ پوست گو بند رائے	۱۳۲۴	بفوج پتھور آئی لشکر کشائے
وگر جملہ رایان ہندی دیار	۱۳۲۵	شدہ ساختہ از لے کارزار
بروند حد تر این سپاہ	۱۳۲۶	صفت خوریان را اگر گفت دراہ
صفت ترک چوں در تر این رسید	۱۳۲۷	دو لشکر پر خاشخں خبر کشید
ازاں سو مو آں ہندوان دلیر	۱۳۲۸	نکردند در ساز پیکار ویر
پتھور اشد پشت پیلے سوار	۱۳۲۹	گرفتہ بقلب سپہ خود قرار
بپیشش ستادو یکے فوج بیل	۱۳۳۰	خروشاشں و جوشاشں ترا زرد نیل
مقدم ہماں چیرہ گو بست بود	۱۳۳۱	کہ بد چیرہ ترا ز تسمامی ہنود
چپ و راست شاشں قوم از ہند	۱۳۳۲	کہ کم بود و رفتے نام شاشں
وذاں جانب افواج ترکان تمام	۱۳۳۳	نشستہ بر اسپان گیتی خرام
چپ و راست لشکر سران سپاہ	۱۳۳۴	قرار دی گرفتہ بفرمان شاہ
چو از ہر دو جانب صفت آراستند	۱۳۳۵	حریف از دو جانب ہی خواستند
شنیدم خود آں خسرو چیرہ دست	۱۳۳۶	خوشید و خوشید چوں شیرت
نہ در پیل ویدونہ در میلباں	۱۳۳۷	یکے حملہ آورد بر ہندواں
شنیدم بدستشں کے نیز بود	۱۳۳۸	چو خود را از خسرو بقصد ہنود
خروشاشں سوئے فوج گو بند رائے	۱۳۳۹	بسے خون ہند و در انجا فشانے
چو گو بند رائے آں تابدار	۱۳۴۰	دراں فوج بر پشت پیلے سوار
برا نیغت رخس آں بل صفت شکن	۱۳۴۱	بزدنیزہ گو بست در ابرو ہن
شنیدم کزاں زخم آں شیرت	۱۳۴۲	چو گو بند رائے چہار دندان شکست

ہاں چیرہ گوہند پر خاشاک	۱۳۴۳
جہاں بازو خاشاک شہزادوں میں	۱۳۴۴
کے غلمچی بوہنر دیکھ شاہ	۱۳۴۵
دویدوروں درجنابش گرفت	۱۳۴۶
چو شکر دریاں حال شہ برابید	۱۳۴۷
با فوج ترکان شکستے قتاد	۱۳۴۸
وگر بارہ شہزادوں زہندوستان	۱۳۴۹
درآمد بلاہور شہزادہ	۱۳۵۰
شہزادہ مہر ایک دو آنجا ہماند	۱۳۵۱
چو دروغزین آد شہزادہ زور	۱۳۵۲
ہاں خسرو ترک را با پسر	۱۳۵۳
مسافر شہزاد خسرو خوشحال	۱۳۵۴
ہموسم اولاد محسنو بود	۱۳۵۵
شہزاد روز از گرد شہزادوں	۱۳۵۶
بر انداختاں تو میں ہاں شیریز	
کہ از اسب افتاد آن شہزاد	
چو شہزاد چناں دید در حنگاہ	
کشیدش بروں بر طریق شکست	
عناں را بجز ہمہریت کشید	
سوئی ملک خود ہر یکے سر نہاد	
شکستے سوئی با خستہ شدرواں	
در آنجا بیسے سدا کردا استوار	
پس آنکہ بغزینیں ز لاہور راند	
نزدی فرستاد در ملک خود	
کشانید از خشم آن نامور	
کہ در خسروی بدو دوچار سال	
محبیط اکرم سعدین جو بود	
ز اولاد محسنو دخالی جہاں	

عزیمت نمودن سلطان معزال دین محمد بارسیموم

در ہندوستان فیروزی یافتن او پر ایستادن

شہزادہ زور کشتایان ہند	۱۳۵۷
معز دین آن غوری ہند گیر	۱۳۵۸ F. ۵۲
بجواب آمدوں و پداں شیرست	۱۳۵۹
ہمہریت کایں را بگیری جہاں	۱۳۶۰
کہ چون گشت دولت زرایان ہند	
شہزادہ در جواب خوش بر سر یہ	
کے پیر مردی کلید می بدست	
وزیں برگشا ملک ہندوستان	

گماں برو ستم است آن پر مرد	۱۳۶۱
چو پیدار شد شہ کسے رائگفت	۱۳۶۲
پس آن خواب ہم خویش تعبیر کرد	۱۳۶۳
پس آنکہ سران سپہ را بخواند	۱۳۶۴
یکے راجی ز دہ بچو کار آگہاں	۱۳۶۵
وزاں پس بگفتا کہ ای دوستان	۱۳۶۶
سراں چلہ پیشش نہادند سر	۱۳۶۷
وگر رہ چنین گفت و ہمتان پیر	۱۳۶۸
کہ چون شاہ غزنیں ز غزنیں دیار	۱۳۶۹
دراں وقت در ملک ہندوستان	۱۳۷۰
شہانرا بقنوج بد تخت گاہ	۱۳۷۱
دو کرت چو در ہند خسرو تیاخت	۱۳۷۲
گر نیاں سوئی ملک خود ہر دو بار	۱۳۷۳
یکے روز غلطیدہ بر بستری	۱۳۷۴
تفکر ہی کرد با خود بے	۱۳۷۵
رسیدی سر ملک ہندوستان	۱۳۷۶
مگس گر نشستی بروئی و سرش	۱۳۷۷
چو فکر نہا نشیں از حد گذشت	۱۳۷۸
بپرسید کامی شاہ اقلیم گیر	۱۳۷۹
دئے شد کہ چون مردم بے رفیق	۱۳۸۰
بلک نچہ داری بمن باز گوئی	۱۳۸۱
ز ماورچو بشنیدایں قصہ شاہ	۱۳۸۲
چو راز دل از من تو در خواستی	۱۳۸۳
کہ در خواب این مشرودہ انہما کرد	
ہمی داشت این راز را در نہفت	
دل خویش برگشتہ پیر کرد	
برایشاں بے گو ہر روز نشانہ	
کہ بر اسے ہندی زند ناگہاں	
بباید شدن رُو ہندوستان	
بفرمانش بستند ہر یکسر	
یکے قصیدہ نغز و خاطر پذیر	
سپہ راند بر قصیدہ ہندی دیار	
کہ آمد مروج تراز بوستان	
در وراے بچیت صاحب کلاہ	
بیکبار ہم بخت با او ساخت	
ز ہندوستان رفت آن شہر بار	
بالیں ماور نہادہ سرے	
بجز مادرشش بر سرش کم کے	
بخاطر ہی خورد حسرت نہاں	
براندے از وہرباں ماورشش	
ز فکرشش دل ماور اگاہ گشت	
چہ فکر است گاں می کنی در ضمیر	
بدریائے اندیشہ ماند می غریق	
بہامون اندیشہ تنہا پوسے	
بگفتا کہ اسے ماور نیک خواہ	
نہ بنیم گریزی بجز راستی	

کہ دائم ندائے تو آزار و دل	بگویم کنوں باتو اسرار و دل	۱۳۸۴
بنفوس فلک را ہی کر دیاد	پس آنکہ زباں در شکایت کشاد	۱۳۸۵
بر اندم سپاہی دو گرت گراں	بگفتا کہ در ملک ہندوستان	۱۳۸۶
بود زین قبل خاطر م در فگار	گر زباں بشہر آدم ہر دو بار	۱۳۸۷
بگفتا بد اں شاہ فرخندہ فر	چو مادر شنید این سخن از پسر	۱۳۸۸
بدستت خدا ملک عالم دہاد	کہ شاہ سرت تا ابد سبز باد	۱۳۸۹
چو معقول بینی پذیرند و شوق	کے پند از مادر خود شنو	۱۳۹۰
سراز کوشش و سعی اں بر ستاب	بکارے کہ دل بندی ای کامیاب	۱۳۹۱
دو صد بار دیگر تو جو بندہ گرد	دو بارت اگر بخت نو سید کرد	۱۳۹۲
ز دوستے تو گرمی برانم گس	ند بینی کہ صد بار در ہر نفس	۱۳۹۳
گس آید از ہر مقصود و خویش	دو صد بار دیگر بر آوردہ پیش	۱۳۹۴
کہ بر زرسد دست جو بندگان	چہ گفتند خوش خاک شو بندگان	۱۳۹۵
دگر بارہ خاطر ہندش کشید	چو ایں بند خسرو ز مادر شنید	۱۳۹۶ F. ۵۲
بہر مرد نقدی بمقدار داد	بہ سخنے نشست و خانہ کشاد	۱۳۹۷
کہ بووند در سر کشتی ہمیش	یلے چار بودند در لشکرش	۱۳۹۸
بہنگام چیکار ہر یک جواں	شدہ پیر و خدمت خسرواں	۱۳۹۹
دوم چیرہ فرمند فرخندہ فر	کے خر میل اں صفیر نامور	۱۴۰۰
چارم مشکبہ نہ پیران نور	سیوم البہ صفدار کاموس زور	۱۴۰۱
جہاں گشتہ ہر یک گراں تا گراں	تو حکم ہر یک سپاہی گراں	۱۴۰۲
کہ شد ہر یکے بعد او مشہر یار	دگر بندگان شہر کا مگار	۱۴۰۳
کہ شد بعدیشہ شاہ عزیزیں بلاد	کے تاج دیں یلدز اں مردوراد	۱۴۰۴

دگر آں قباچہ کہ در مولتاں	۱۴۰۵
دگر چیرہ آگتشن نامور	۱۴۰۶
شہر ہنشاہ شد بعد شاہ جہاں	
کہ بد بندہ قطب فرزند فر	
جنیدین سلطان معزالدین محمد بن سہاک گرت سلیم؟	
ہستمان و فیروزی یافتن برہندواں	
ملک قلعہ میں ایک از بندگاں	۱۴۰۷
گینتے شہنشاہ جلا اسرار خویش	۱۴۰۸
بفرمود خسر و مراد را بر اند	۱۴۰۹
دو بار از اقالیم ہندوستان	۱۴۱۰
ولیکن دریں بار دارم امید	۱۴۱۱
بتائید حق فطرت خوریاں	۱۴۱۲
دگر آگہ انوار جہ اسپان ما	۱۴۱۳
چو از پیل اسپان گمانی رمنند	۱۴۱۴
بفرمانی تا چند پیلے چو کوہ	۱۴۱۵
وزاں پس سپہ جملہ گرد و سوار	۱۴۱۶
دراں صحن میداں در آید تمام	۱۴۱۷
چو با پیل اسپان ما فر کنند	۱۴۱۸
یکے بد ز خاصان شاہ جہاں	
بخلوت جزا کس بودی بہ پیش	
کہ مارا ہوا سے سراقتاد باز	
و ڈرم آمدیم اندرین بوستان	
کہ گردوش تیرہ رود سپید	
رود راست در ملک ہندوستان	
نمیدہ گئے ہیبت پیل را	
ضرورت سواران ماہر کنند	
بسا زند از چوب و گل باشکوہ	
پوشد ہمسر آلت کارزار	
بتازو ہیونان گیتی خسر ام	
سواران ما دروغاں شکند	

چٹاں کروڑنگ کہ فرمود شاہ	۱۴۱۹
وگر روز از انجا روں شد سپاہ	
ہمی راند لشکر باہنگ ہند	۱۴۲۰
چو آمد بہ نزدیک اقصائے ہند	

پیوستن چہل ترک تازی سوار سلطان

مغزالدین راور حد ہند

۱۴۲۱	چہل ترک چالاک تازی سوار	یکے روز پیوست بر شہر ہلہ
۱۴۲۲	بکار و خساہر یکے رستے	توہر یکے باد پاداد ہنے
۱۴۲۳	پرسید شاہ خسرو روزگار	کہ ہاں ہی رسید از کد میں دیار
۱۴۲۴	کجا عزم دارید ازین بوم و بوم	چہ دارید در دل غرض زین سفر
۱۴۲۵	یکے مرد ز یک ازاں چہل کراز	و خاکفت بر خسرو سہ فرزند
۱۴۲۶	وزاں پس گفت احوشہ روزگار	چہل ترک ما نیم از یک دیار
۱۴۲۷	ہم از ملک ترکیسیم و ترکی نژاد	کے ققتہ مارا در اں ملک زاد
۱۴۲۸	ازاں حادثہ اسے سبب نامدار	تہامی ہشتیم خیل و تبار
۱۴۲۹	سراز کشور خویش بیرون زدیم	کہ در عزم خال ہا یوں رویم
۱۴۳۰ Feb	گر گشتیم مخصوص میں پاپوس شاہ	بود بعد ازین سخت مانیک خواہ
۱۴۳۱	چو شنید شہ قصبہ حال شاہ	بفرمود خلعت ابامال شاہ
۱۴۳۲	بے داد شاہ دل شہ نیکام	پس آنگہ رواں کرد با خود تمام
۱۴۳۳	ہمی راند لشکر شہ ہوشیار	نعمت گرا بندہ از ہر دریار
۱۴۳۴	چو از حد اقصائی ملتان گذشت	باجمیراں ماجرا فاش گشت

نوٹ کی شرح کے لئے تطبیق ملاحظہ ہو۔

۱۲۳۵	دیسکن کر از ہرہ اندر دیار	زیم پتھور اکسند آشکار
۱۲۳۶	مشنیدم پتھورائے معزورائے	چو در باب خود دید عون خدائے
۱۲۳۷	بیکازہ بر ترک منصور گشت	بر آنکو نہ زان فتح معزور گشت
۱۲۳۸	کہ از بیچ کس التفاتے نکرد	پہ نزدش در آفاق کم مانند مرد
۱۲۳۹	بعد تر این چو شکر رسید	ہمہ عام و خاص این حکایت شنید
۱۲۴۰	نمی گفت کس این خبر پیش رائے	کہ معزور بود آن سر اسیمہ رائے
۱۲۴۱	ہم آخر چو شکر در آمد بہ تنگ	سر اسیمہ شد خلق بے صبر و تنگ
۱۲۴۲	پکوشش پتھورائے کے از زناں	بگفت این حکایت پڑوش گناں
۱۲۴۳	کہ اسے رائے اقلیم مندوستان	نیوشید راز و مخزن شد دوستان
۱۲۴۴	مشنیدم ہماں ترک کبے شرم دار	کہ رو تافت از راجہ در کارزار
۱۲۴۵	وگر بارہ آمد دریں بلوم و بر	بہنگت نہ ہر جانبے مشور و شر
۱۲۴۶	پتھور او این قصہ را کرد کوشش	بخندید خوشش در آمد پکوشش
۱۲۴۷	بفرمود تا تخت بندی زر ز	بسا زند بہر شیخ نامور
۱۲۴۸	گرایں بار آن ترک آشفقہ رائے	چو بابا کرد و خصوصت گرائے
۱۲۴۹	بدست آوردم زندہ ہنگام جنگ	پا تخت بندی ہم بے درنگ
۱۲۵۰	چو آمد بنزد یک افواج ترک	کہ بست مندو بتاراج ترک
۱۲۵۱	پتھور ابرون زدیکے بارگاہ	بہ پیرانش خیمہ سازد سپاہ

مصاف کردن پتھور او بند با سلطان

معزالدین بارسیم و کشتہ شدن ایشان

۱۲۵۲ دگر روز کز شاہ خنجر گزار
عنان داد ہندو کو شب در فرار

خبار از نهم طاق گروں گذشت	دو شکر ستاؤند پر روئی و دشت	۱۲۵۳
پیشش کیے فوج پیلان ستا	ہیکسوئی آں ہند وئی چہرہ دست	۱۲۵۴
ہمہ ہند وئی چیدہ و فوج قسہ	بقلب اندروں خود مینشور پے	۱۲۵۵
کہ بٹگست و نمان او شہر بار	ہماں چہرہ گو بستک تا بکار	۱۲۵۶
ستاد از پتور ایک آمان پیش	مقدم شدہ باہمہ خیل خویش	۱۲۵۷
کہ بد مہتہ راستے یعنی وزیر	بست پیش ببولہ شد جای گیر	۱۲۵۸
پے افشرد گروئی ز میدان نجاست	بدستہ ز اول سوئی دست راست	۱۲۵۹
صف آرا ستند از ہمیں ویسار	دگر جانب آں شاہ ہند و شکار	۱۲۶۰
بگردش ہمہ فوج فرماں پذیر	بقلب سپہ خود شد آرا گیر	۱۲۶۱
سوئے میمنہ آلبہ ہو تمست	مقدم شدہ فریک دیوبند	۱۲۶۲
کہ بد در ہمہ گار مروی سرہ	مکلب ستادہ سوئی مسرہ	۱۲۶۳
کہ بد آہنیں دست دیو لاد جنگ	کہیں گزودہ خوسیل فیروز جنگ	۱۲۶۴
بفرمان خسرو گرفتہ قرار	پس قلب لشکر یک آمان دار	۱۲۶۵
بیاراست ہر سو بفرمان شاہ	ہماں قطب دین ایک ایک سپاہ	۱۲۶۶ F. ۵۵
کیے آتشی بر شستہ بیاد	خود آمد بنزد یک خسرو ستاد	۱۲۶۷
بسیدہ سوار میمدوسی ہزار	شنیدیم وریں بار با شہر بار	۱۲۶۸
ہو تان شاں غرق بر گستاواں	ہمہ زیر پولاد آہن نہاں	۱۲۶۹
ز جولان شاں گرو پر خاستہ	چو شد از دو سو لشکر آراستہ	۱۲۷۰
بجنید چوں مردم نامسبولہ	ہماں چہرہ گو بست غرق فرود	۱۲۷۱
پیش صف او دوواں با فروش	کیے فوج پیلان پولاد پوش	۱۲۷۲
بے رنبل و بوق طلاسک زند	یک ایک چور فوج فریک زند	۱۲۷۳
بجنید آرا بخادراں ہاؤی دھوکے	سپرد اور آورد فریک بروئے	۱۲۷۴

۱۳۷۵	گفتا بیاران جالاک شست	که بر پیلانان بر آرد دست
۱۳۷۶	چو بجز روح شد پیلانے سے چار	سراسر صفت پیل شد در فرار
۱۳۷۷	شندیم صفت پیل چوں باز گشت	بزد کوس جز یک ز پیلان گذشت
۱۳۷۸	چو شد دید فوج عدد در فرار	بفرمود تا از یمن دل سار
۱۳۷۹	بگنهند کیسر سمران سپاه	بتازند با لشکر کینه خواه
۱۳۸۰	خود از قلب جنید با سرکشان	همه نیزه و تیر و خنجر کشان
۱۳۸۱	چو بند و بدید اینچنین رستخیز	زمینت شده صفت بعضی در گریز
۱۳۸۲	صفت ترک شجره زان دست برد	که هندی و عنان در عزیمت کشید
۱۳۸۳	همه سرفرازان بر آورد تیغ	بر اندید بر هسته اوں بید تیغ
۱۳۸۴	سپه باز سرور غنیمت نهاد	همه رخت بر دست ترکان نهاد
۱۳۸۵	چو خوراهاں رائے تسلیم گیر	بدست سپه زنده آمد امیر
۱۳۸۶	سرخس را بریدند شیران غور	بروند پس بر شمشیر زه زور
۱۳۸۷	با فتاد گو بست در حسد نگاه	سرخس را بروند در پیش شاه
۱۳۸۸	گرفتند دست زنجیر فیصل	خودشان دو شاں تر از رود نیل
۱۳۸۹	بے ہندی اسپ تازی نژاد	در آن تاختن دست ترکان قتاد
۱۳۹۰	بے نیمہ و اسپ نوزین ستور	گرفت اہل لشکر در اہل شمشیر
۱۳۹۱	بے ہند دال را بریدند سر	نمودند دستے در اہل بوم و در
۱۳۹۲	شندیم ہاں روز را جیسیرا	گرفتند ترکان کشور کشا
۱۳۹۳	سزوزین آن شاہ و خوری نژاد	در اطراف اجمیسر دستے نهاد
۱۳۹۴	چنان ماند در ہر طرف با مشکوہ	کزاں ہم جنید ہر جا کہ کوہ
۱۳۹۵	نوامی اجمیسر چوں ضبط کرد	زادگان ہند و بر آورد کرد

چنیں آید از مرد این دوستان	ہمیں گفت شکر و ہر دوں از قیاس	۱۴۹۶
بے زرد با مان ہر یک نشانند	شنیدم سراں ریکی روز خوانند	۱۴۹۷
یکے جشن گاہے پیارا بستند	رقیبان در گاہ پر خاستند	۱۴۹۸
کہ بر بام خورشید سایہ فلند	در آمد یکے سائبان بلند	۱۴۹۹
نشستن را مشکراں کو بگوی	بستند آدیں بہر چار سوی	۱۵۰۰
نہ بدلیک غافل ز شکر آتہ	یک منہستہ داد طرب داد شاہ	۱۵۰۱
ز گیتی بدوران خود پر خورد	بلے ہر کہ شکرے بجا آورد	۱۵۰۲
بے ہندواں زندہ آمد بدست	شنیدم چو افواج ہند و شکست	۱۵۰۳
کہ آن فوجہا کو کہ مارا گرفت	پرسیدہ آن ہندواں از شگفت	۱۵۰۴ F. ۵۶
تہ ہر یکے تو کسے را ہوا	چہ سبز پوشان چابک سوار	۱۵۰۵
برفتند در حضرت پادشاہ	پوشید این قلعہ اہل سپاہ	۱۵۰۶
برو پیش از ان گشتہ بود آشکار	بگفتند این قلعہ بر شہر پار	۱۵۰۷
کہ افلاک بر شاگرداں وارد است	بدانست کہیں نصرت از این دست	۱۵۰۸
بشکر خداوند پروردگار	زباں کردد وقت آن شبہ کامگار	۱۵۰۹
ہمہ حال غافل ز شکر خدای	بماش ای خود مند فرخندہ رائے	۱۵۱۰
چہ نغز آفریدت جہاں آفرید	نگہ کن کہ آئینہ شش ماو و طیں	۱۵۱۱
پس از گاہ تا طبع بگشتی ز مرد	نخستین ز حیوانت مخلوق کرد	۱۵۱۲
پس از جملہ مرداں ترا بر گزید	ز حیواں تا طوق چو مرد آفسرید	۱۵۱۳
در لطف بر جان پاکت کشاد	زدین محمد ترا بہ سرہ داد	۱۵۱۴
ہمہ شہر کشور ترا شد بہی	گیتی ترا داد فرسرداں دہی	۱۵۱۵
ترا چون ظفر باشد ای شہر پار	نگوئی اگر شکر پروردگار	۱۵۱۶
فریضہ است کہ گویند شکر خدا	کہ دمہ زن دمرد و شاہ و گدا	۱۵۱۷
ہمہ نعمتش سر بنقصاں کشید	کسے کو سر از شکر نیرواں کشید	۱۵۱۸
کہ ہر حال مر بندہ را شکر بہ	باندر ز جوش گفتمہ یاران بہ	۱۵۱۹